POJEDINI BROJ 1.50 DINARA.

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

Islamski Glas

NEZAVISNI KULTURNO-PROSVJETNI I INFORMATIVNI LIST

ИСЛАМСКИ ГЛАС
MOSLIMISCHES WOCHENBLATT
HEBDOMADAIRE MOSLIMAINE

Pretplata Godišnja . . . . Din 72·— Polugodišnja . . Din 36·— Tromjesečna . . Din 18·—

Uredništvo i uprava: Vojvode Stepe Obala 7/I

Izlazi svakog petka

God. I. | Pretplata za inostranstvo Godišnje Din 120·— | 3. januara 1936. Sarajevo 8. ševvala 1354. | Rukopisi se primaju do utorka o podne | Br. 14.

Uspomena na vojnu na Bedru

Najveći dan u istoriji Islama kojim je obilježeno novo doba u razvitku islamske vjere i razvitku čitavog čovječanstva je sedamnaesti dan Ramazana druge godine po Hidžretu. Toga dana prije 1353 godine Islam je velikom snagom kročio naprijed. Taj veliki dan ne samo u istoriji Islama, nego i u istoriji čitavog čovječanstva slovi kao dan kada su postavljeni temelji jednom velikom kulturnom razdoblju. Vrijednost toga dana nam najbolje pokazuje i ova slijedeća zgodica. Kada se Božiji Poslanik spremao da konačno osvoji Meku i očisti je od pogana jedan od boraca na Bedru imenom Hatib ibni-ebi-Beltea uputio je po nekoj ženi pismo mekanskim poganima u kojima ih izvještava o pohodu Božijeg poslanika na Meku. Za ovo se pismo odmah saznalo i to je bila velika izdaja. Drugovi Božijeg poslanika su tražili da se Hatiba najstrožije kazni, ali Božiji Poslanik je to odbio rekavši da je Hatib bio među borcima na Bedru. Po ovome vidimo kako je velika zasluga onih boraca koji su sudjelovali u vojni na Bedru. Ovaj značajni dan muslimani su uvijek smatrali kao najveći dan u istoriji Islama. Ovaj dan se je i ove godine svečano proslavio u islamskom svijetu i čitav islamski svijet je sa zanosom se prenio u ono veliko doba kad su se veliki borci sa najvećom voljom žrtvovali za pobjedu vječne istine.

Poznato je da je Božiji poslanik nakon trinaestgodišnjeg boravka u Mekki morao se iseliti iz poganske sredine koja ga je na najnečovječniji način zlostavljala. On je sa svojim vjernim i malobrojnim drugovima napustio svoju rodnu grudu i iselio se u Medinu gdje je bio stekao veći broj svojih pristaša. Oni su mu pružili potpunu zaštitu i malena islam. zajednica mogla se je u Medini slobodno razvijati, ali božansko svjetlo trebalo je da se proširi diljem čitavog svijeta da blagoslov i sreća čitav svijet obuhvati. Zato je Božiji Poslanik, pošto mušrici nijesu htjeli da čuju Njegove pouke i savjete i pošto su ga izbjegavali nastojao da ih i drugim sredstvima privede u krilo islamske vjere. Mekanski mušrici imali su svu vlast u svojim rukama, oni su gospodovali Mekkom pa su radi toga imali i naročitog utjecaja na ostale Arape. Snaga muslimana u Medini je bila malena pa su radi toga Arapi muslimane potcjenjivali i omalovažavali. Arapi su se naučili da se pokoravaju onome koji je jak i bogat, pa im neznatna muslimanska zajednica nije ulijevala nikakva strahopoštovanja, niti su oni u njojzi vidjeli kakve snage. Zato je Božiji Poslanik odlučio da odbrani muslimansku zajednicu, da stupi u otvorenu borbu sa mekanskim mušricima tim zakletim neprijateljima Islama. Mekanski mušrici su imali vlast u svojim rukama a sva trgovina srednje Arabije imala je svoje središte u Mekki. Bogatstvo i vlast mekkanske mušrike je jako zanijela i oni nijesu htjeli nikakvog sporazuma sa muslimanima. Mekkanske karavane su išle iz Mekke pokraj Medine u Siriju i Damask. Te karavane su bile izvor snage mekkanskih mušrika, i te karavane su donosile slavu i bogatstvo mušricima. Bogatstvo je kod mušrika povećavalo grijeh i obijest i oni su nastojali da svojom krutom vlašću sve u svojim rukama drže. Gnječili su nemoćne i slabije, uništavali sve one koji su se suprostavili njima i sve dublje i dublje tonuli u opačine i grijeh. Poziv velikog Božijeg Poslanika je bio, uništiti nasilje i silu, silnike i nevaljalce onemogućiti. Božiji Poslanik je nastojao da među ljude unese mir i spokojstvo, sreću i blagostanje, znanost i prosvjećenost. Taj visoki poziv po Božijoj odredbi On je morao izvršiti i morao je onemogućiti sve one koji su smetali da ljudstvo dođe do svoje sreće i svoga spasenja. Najjače sredstvo da se to postigne bilo je da se onemogući mekkanskim mušricima karavanski put koji je vodio pokraj Medine. Trebalo je onemogućiti mušricima da gomilajući bogatstvo, siju razdor među ljudima i čine nezapamćena nasilja, ali da se to izvede trebalo je snage i izdržljivosti. Neprijatelj je bio bogat i jak, a muslimanskih boraca koji su bili slabo opremljeni i oboružani bijaše samo u ovoj borbi na Bedru 313 ljudi. Trebalo se je uhvatiti u koštac sa obijesnim neprijateljem, ali to nije ništa smetalo ove velike borce da stupe u borbu i da skrše nosioce nasilja, tmine i opačina. Muslimani, i muhadžiri i ensarije, okupe se oko svoga Velikog Vođe i sa puno povjerenja predadu mu se da ih vodi do pobjede. Značajne su riječi koje je tada Božijem Poslaniku rekao Mikdad bin Amr: Božiji Posaniče idi tamo kuda ti je Bog pokazao da ideš, mi smo čvrsto uza te. Boga mi, mi ne ćemo reći kako su rekli sinovi Israelovi Musatu: »Idi ti i tvoj Gospodar pa se borite a mi ćemo ovdje sjediti«, nego mi kažemo idi ti i tvoj Gospodar pa se borite i mi ćemo se s vama do kraja boriti«. Ovo nam pokazuje koliko je čvrste volje i sloge bilo među muslimanima. Svjesni su bili da je neprijatelj velik i jak, i da su oni slabo oboružani. Ali bili su uvjereni, da je duhovna snaga mnogo jača od tjelesne snage, da je čvrsta volja snažnija i od najoštrije oružja. I u toj čvrstoj volji i muhadžiri i ensarije pošli su u borbu i na Bedru su se sukobili sa trostruko jačim neprijateljem koji je po svojoj oružanoj snazi bio i deset puta jači od slabo naoružanih muslimana. Ali pouzdavajući se u snagu svoje volje koja je bila prožeta velikim kuranskim duhom oni su izvojevali sjajnu pobjedu. Veliki neprijatelj je bio poražen, njegova snaga je bila ubijena i njegov je ugled radi toga poraza počeo padati. Neznatna muslimanska zajednica počela je od toga dana da uživa veliki ugled među Arapima i svi oni koji su do jučer sa prezirom gledali ovu malenu zajednicu danas su se počeli diviti njezinoj velikoj snazi i čvrstini. Od tog velikog istorijskog dana nastao je veliki preokret. Tim danom je obilježen početak novog razdoblja u životu islamske zajednice. Sa pobjedom na Bedru otvoreni su putevi pobjede velike Božije Istine. Na Bedru se toga dana srušila opaka tiranija i nasilje da počne ustupati mjesto dobru, blagostanju i sreći čovječanstva. Rastrgani su teški lanci kojima je čovječanstvo bilo okovano. Ropstvo i tiranija, grijeh i opačina su ustupili mjesto onim velikim vrednotama koje čovječanstvo vode spasu i sreći. Borcima sa Bedra islamski svijet i čitavo čovječanstvo duguju najveću zahvalnost što su otvorili i pokazali ljudima nove puteve u borbi za cjelokupnu sreću čovječanstva. Ovi div heroji i junaci, ovi čelik karakteri koji su, i ako brojem maleni, umjeli čvrsto zbiti svoje redove pokazali su nam kolika je snaga duha čovječijeg, a kako je neznatna i sitna vanjska moć, koja je časovita i neznatna. Ovaj veliki i znameniti događaj teško je prikazati u jednom novinskom članku. Da se istakne veličina njegovog značaja treba napisati velike študije u kojima bi se prikazao značaj tog velikog i istorijskog dana. Ovdje ćemo samo istaknuti ono najosnovnije, a to je da je ovaj veliki dan postavio kamen temeljac budućoj veličini veličanstvene islamske zgrade. Taj dan je stvorio novu epohu u razvitku čovječanstva sa kojom se Islam i te kako može ponositi. Taj veliki dan je pokazao da malene i neznatne zajednice ali čvrste voljom i jake duhom mogu poraziti i pobijediti i najvećeg protivnika. Borci sa Bedra su nam pokazali da borba za pobjedu čovječanskih prava, borba za pobjedu pravde i istine, svjetla i nauke mora pobijediti nasilje, nepravdu, opačine i grijehe pa makar neznam kako jaki bili oni koji te poroke čine. Ovaj veliki dan treba da u naše duše unosi mir i spokojstvo. Ovaj veliki dan treba da u nama razvija one velike duhovne vrednote koje nam Islam donosi. Ovi veliki borci sa Bedra treba da nam služe kao uzori kako se treba žrtvovati i kako se ne smije ni pred čim prezati kad se radi o tome da pobijedi dobro i istina. Ovaj veliki dan treba sve naše jedinice da oduhovi, da ih preporodi i u borbi učini što izdržljivijim. Muslimani u borcima sa Bedra trebaju da vide svoje velike uzore, treba da se duhom prenesu u one prilike u kojima su oni živjeli. Treba da shvate da je samo čvrsta borba velikih boraca sa Bedra donijela njima veliko svjetlo Islama, da su ti borci sa svojim žrtvama i samoprijegorom udarili temelje velikoj muslimanskoj zajednici koja nakon 1350 godina broji 420 miliona članova. Muslimani moraju da shvate svoj zadatak kao što su ga shvatili i borci sa Bedra pa da sa onim prijegorom i sa onakim žrtvama prihvate borbu i izvojuju pobjedu božanskom svjetlu koje nam je preko Muhameda a. s. u Kur'anu objavljeno. To je najuzvišeniji zadatak, to je i najčasniji zadatak, jer se tako služi dobru čitavog čovječanstva, unosi se mir, i zadovoljstvo među čovječanstvo. U krutoj današnjici materijalizma muslimani zbijajući redove trebaju očeličiti i osnažiti duhove svoje i uzdignuti se iznad ovoga krutog materijalizma koji ubija svaki polet duše ljudske i uništava osjećaje čovječije.

Da obnovima naš život, da unesemo ponovno duh sreće i blagostanja u našu zajednicu trebamo slijediti svoga Velikog Učitelja Hazreti Muhameda. Njegove riječi i Njegova djela neka nam budu putokaz. Slijedimo ga onako kako su ga slijedili Njegovi vjerni drugovi koji su tako osigurali sreću sebi i čitavoj budućoj islamskoj zajednici. Samo ćemo tako osigurati svoj uspjeh. Svaki musliman treba da bude ispunjen duhom onih riječi Sad bin Muaza koje je rekao Božijem poslaniku pred sam početak vojne na Bedru: »Mi te vjerujemo, mi znamo da istinu govoriš, mi očitujemo da je sve istina što si nam ti donio. Zato ti se mi obvezujemo da ćemo te slušati i da ćemo ti se pokoravati. Možda se ti Božiji Poslaniče bojiš da ćete Tvoji ensarije pomagati samo na svome pragu, ali ja ti kažem u ime svih ensarija i u ime njihovo ti odgovaram: idi kuda hoćeš, veži konopac kako hoćeš i prekidaj ga kako ti hoćeš, sklapaj mir s kim hoćeš i napadaj koga hoćeš, uzmi naš imetak koliko ti hoćeš, i nama je draže ono što nam ti uzmeš nego ono što nam ostaviš. Zapovijedaj nam kako hoćeš, mi ćemo te slijepo slijediti. Što hoćeš to i učini, mi smo uvijek samo uza te. Tako mi onoga koji ti Istinu objavi, kad bi ovo bilo more pa ti u njega zaronio i mi bismo svi s tobom. Niko od nas nebi zaostao. Nije nam gorko da se sa neprijateljem sukobima, mi smo strpljivi u borbi i mi smo pravi borci. To ćeš vidjeti, i bićeš zadovoljan s nama. Mi smo ti s desna i lijeva i pred tobom i iza tebe«.

Ovo je obaveza koju je dao vođa ensarija Božijem Poslaniku prije početka vojne na Bedru. Ovu su obavezu svi najčvršće održali i zato su pobijedili. Satrli su tiraniju, grijeh i opačinu i omogućili da pobijedi Božansko svjetlo i da se preporodi čovječanstvo.

Islamski svijet je kako rekosmo i ove godine svečano proslavio uspomenu na ovaj veliki dan. I mi muslimani u našim krajevima i ako kasno, treba da se sjetimo veličine događaja koji su se zbili toga dana i da u buduće ovaj veliki dan što svečanije proslavimo i tako ulijemo nove snage u naše učmale duhove.

Uspomena na ovaj veliki dan treba da budi osjećaje naše, treba da nas podiže, a naročito da podiže duhove naših mlađih generacija koje treba da se u borbi za dobro svoje zajednice ugledaju u velike uzore nedostiživih boraca sa Bedra.

Ovaj značajni dan u istoriji islama neka našim mladim generacijama služi kao putokaz kako se treba svim snagama boriti za duhovni preporod pojedinca i zajednice, jer će se istom tako osigurati opšte blagostanje islamske zajednice.

Ženski odbor društva „Merhamet"

Pretsjednica gđa Ajiše h. Rašidagić, potpredsjednica gđa Fatima h. Tanović, I. tajnica gđica Dževahira Kadrić, II. tajnica gđica Fahrija Svrzo, I. blagajnica gđa Halide h. Bakarević, II. blagajnika gđica Almasa Zildžić, kućenadzornica gđa Zulejha h. Čurčić. Odbornice bez funkcije: Gđe Esme h. Spaho, Munire h. Muftić, Fatma h. Omanović, Samije h. Čomara, Kadrije h. Bahtijarević, Nafije h. Semiz, Hatidža h. Ademović, Fatima h. Abadžić, Ata h. Fočo, Ešref h. Hasibović, Refije h. Nezić, Asife h. Čurčić, Senije h. Kreso, Fehme h. Hadžibegić, Mubera h. Saridžić, gđice: Dženka Pehlivanović, Zumreta Teftedarija, Almasa Bašagić i Selma Dizdar.

Nadzorni odbor: Habibe h. Spaho, Dr. Ševala Zildžić, te prvi i drugi blagajnik Upravnog odbora.

Za monopolisanje školskih knjiga

U Beogradu je ovih dana održana anketa o pitanju monopola i unifikacije školskih knjiga. Tu su bili zastupljeni kako novine javiše, knjižari, štampari, štamp. radnici, knjigovesci, te učitelji i profesori. Svi su govorili protiv monopolisanja školskih knjiga. Deputacija je išla kod članova vlade da vlada povuče svoju odluku o monopolisanju. Oni to opravdavaju ovim: 1. što monopol poskupljuje škol. knjige, 2. što se u monopolu knjiga ne usavršaje. Na osnovu tih razloga traže da Kraljevska vlada povuče i svoj natječaj od 4. II. 1935.

Pošto je ovo pitanje opšte, ne samo pitanje knjižara, štampara, knjigoveza i sastavljača knjiga, nego u prvom redu cijeloga naroda, to se tiče posebno i nas muslimana. U ime naše škol. mladeži i njihovih roditelja koji milijune troše na ove udžbenike, moramo i mi da kažemo ovom prilikom svoje napomene.

Mi smo do sada teško osjetili što znači nemonopolisanje škol. knjiga. Teško smo osjetili šta znači slobodno slanje knjiga nama koje su knjige sastavljali učitelji i profesori, za svoje *homogene prilike*, ne misleći i ne poznavajući nas muslimane kao jedan punopravan dio našega naroda u Jugoslaviji, hoće li tim knjigama povrijediti naše vjerske osjećaje ili ne.

Jeste, mnogi su ti udžbenici u slobodnoj režiji štampani bez potpunog pedagoškog reda, u hitnji, čak neki i u dvadesetom izdanju i više, čitanke naročito sa neprobranim etičko-estetskim štivom, u teškoj stilizaciji, nejednakim pravopisom, sa masom lokalizama i drugih pogrešaka, koje ne bi smjele imati škol. knjige.

Svaka knjiga mora biti na svojoj visini. Naročito škol. knjige moraju biti *kulturne* u potpunom smislu te riječi da nemaju nikakve zamjerke. Nije opravdano za djecu pisati tek nešto, samo neka se štampa. Školske knjige treba da budu uzgojne, tolerantne i ispravne u posteđivanju osjećaja svega naroda. U njima štivo mora biti probrano, zanimljivo i lako napisano da ga učenici čitaju sa nasladom, kako bi im to uzgojno i pomoćno sredstvo u nastavi pomoglo.

Kod sastavljanja škol. knjiga treba naročito imati na umu *psihološku stranu* toga štiva, da ni jedna knjiga ne izazove nesklad u dječjoj duši ili revolt kod nastavnika zbog čisto pedagoških (stručnih) razloga.

Sastavljači knjiga moraju poznavati sav naš narod, njegove osjećaje, običaje i sav njegov život bez razlike gdje živi, pa da njegovo poznavanje bude objektivno i istinito. U čitanke treba da uđu članci i iz islamskog života i običaja od muslimana pisaca. Naročito bi bilo umjesno uvrstiti i po koju narodnu pjesmu o našim junacima muslimanima. Ovake će knjige eto tek onda biti na svojoj *kulturnoj visini*, kada budu zadovoljavale svim pedagoškim zahtjevima, didaktičkim i uzgojnim i pravedno pisane za sve Jugoslavene bez razlike na pleme i vjeru.

Kraljevska vlada raspisala je natječaj. Javiće se ponajbolji pisci, sastavljači udžbenika. Izbor će biti obilan i moći će se izabrati iz najboljega gradiva što je najbolje za mladež. Te će knjige, u državnom izdanju biti i najbolja garancija, da će biti pristupačne svima dijelovima našega naroda, djeci mile i korisne. U izbornoj anketi će se naime najbolje moći provjeriti sadržavaju li te knjige i tako štivo koje nije podesno ma zbog kakva bilo razloga kao i to, da li to štivo nije u skladu sa vjerskim osjećajima priznatih vjeroispovijesti.

Ovake će knjige biti kulturne i mile svemu našemu narodu, a i samim nastavnicima neće zadavati neprilike od prigovora od strane roditelja, naročito u heterogenim prilikama. Knjige, kao udžbenici u državnom izdanju isto mogu biti po najumjerenijoj cijeni. Ne će ovdje monopol ići za dobitkom nego za napretkom, jer udžbenik nije luksuz nego *narodna kulturna potreba*. A što se tiče prigovora, da se monopolisane knjige ne mogu usavršavati ovdje napominjemo samo to, da tih knjiga treba na stotine hiljada, godinama će se moći izdavati u popravljenom izdanju gdje će svi nastavnici moći izjaviti svoje eventualne napomene kao i drugi stručnjaci, što kod pojedinaca sastavljača ne će se moći tako u svemu činiti.

Osim gornjih razloga važno je napomenuti, da *unifikacija* škol. knjiga ima i tu dobru stranu, što će knjige biti jedinstvene, sa istim izborom štiva a tako se najpravednije vodi potpunom duhovnom ujedinjenju našega naroda.

H. M.

Nadgrobni spomenik

U Mostaru je umro godine 1912. rahmetli Osman Đikić. Ne ulazeći u ocjenu njegova književnoga i društvenoga rada, hoću ovdje kao Mostarac da progovorim nekoliko riječi o njegovu nadgrobnom spomeniku, koji se podiže nasuprot najljepše džamije u Mostaru, Karađozbegove. Po smrti Osman Đikić je pokopan u haremu na Carini, a od nazad dvije godine podiže se spomenuti spomenik nasuprot Karađozbegove džamije u haremu, da bi se na njima podigla ona inkarnacija neukusa. Kad i ne bismo ništa imali proti prenošenja rahmetli Osmanovih kostiju iz jednog groblja u drugo, ne možemo se pomiriti s tim, da onaj mauzolej ostane nasuprot Karađozbegove džamije. Nije mi poznat arhitekt koji je pravio nacrt za ovaj spomenik, ali da mu nije poznato građevinstvo iz turskog perioda u Mostaru to svak vidi ko ima oči, ako pogleda džamije i turbe iz turskoga perioda, pa ih uporedi s turbom (mauzolejom) koji se podiže za Osmana. Turbe ranije podignute u Mostaru su obično otkrite. Na kamenim stupovima se podiže početak kupole (kube) krugljastog ili eliptičkog oblika, dok su kupole na džamijama pravilni kuglini otsječci, olovom pokriveni. Kube na turbama su po narodnom vjerovanju nezavršene, otkrivene da bi kiša mogla (božji rahmet) direktno padati na grob.

Đikićev je spomenik također kupola koju drže četiri stupa, ali, o čuda od arhitekture! kupola je od cigle (opeke) i nekog nemogućeg indijskog ili mezopotamskog oblika, kakvih uopće nema u našim krajevima, a pogotovu u Mostaru. Ko je vidio da se u gradu, gdje su sve zgrade zidane od kamena, naročito javne zgrade turskoga perioda, gdje su čak većinom i krovovi od kamena, zida mauzolej od cigle i to kupola kao, ne budi primijenjeno, u Revdai-mutahhere.

Mostar je nekad bio privlačno turističko mjesto i to ne samo radi staroga mosta, nego i radi drugih starina i arhitektonskih spomenika turskoga perioda, koji je svaki dan manje. Neukus i nerazumijevanje bez ičije kontrole nagrđuju stare spomenike ili ih sasvim ruše. Sad, kad đe, i ako po nesreći ostane, ona rugoba nasuprot Karađozbegove džamije, biće kao šaka na oko. Svaki kulturan stranac, koji dođe u Mostar predbaciće nam, što smo dozvolili podizanje onakvog neukusnog mauzoleja prema ukusnoj džamiji.

Riječ imaju: gradsko načelstvo, Vakufsko - mearifsko povjerenstvo, društvo za očuvanje starina i društvo za podizanje spomenika Osmanu Đikiću u Mostaru.

Tendenciozno pisanje „Balkana" o Islamu

U beogradskom listu »Balkan« od 21. decembra 1935., piše na prvoj strani g. Dr. Milorad Nedeljković:

»Hteli smo da pokažemo, da definitivna vrednost jedne političke ideologije zavisi od metoda i taktike kojima se ona privodi u život: i da nikako ne može biti indiferentno kojim se načinom ona ostvaruje. Naprotiv, vrlo često biće taktika odlučujući momenat da li ćemo jednu ideologiju prihvatiti ili ne. *Primer »taktike« dve velike svetske religije može nam ovo najbolje ilustrovati. Muhamedanstvo se širilo ognjem i mačem, osvajanjem teritorija, pokoravanjem stanovništva i nasilnim nametanjem »vere Prorokove«. Hrišćanstvo — ono prvo i pravo hrišćanstvo — širilo se misionarstvom, tihim osvajanjem duša i njihovim preobraćenjem u religiju svečovečanske ljubavi, u veru radi koje se čvrsto i u najveća mučenja i stradanja. Mi smo Srbi kroz celu našu istoriju optirali za ovu veroispovest blage duševnosti i čovečnosti, žrtvujući se, prema potrebi, nepoštedno »za krst časni i slobodu zlatnu.«*

Pisac ovog članka servirao je neupućenoj javnosti jednu laž i oklevetao Islam, najveću svetinju znatnog postotka stanovnika ove države, lativši se očevidnih neistina. Zna li taj člankopisac da Islam ispovijeda načelo: »U Islamu nema sile«? A je li čitao šta pišu glasovite orijentaliste kao na primjer u Njemačkoj Prof. Bercek, u Engleskoj Dr. Arnold, u Americi Dr. Sidderd, o islamskoj toleranciji. Svi ovi, nakon pomnog istraživanja, dolaze do zaključka da Islam nije imao potrebe upotrijebiti mač.

Da su muslimani radi širenja vjere pograbili mač, mogli bi protjerati muslimane iz Španije, u kojoj ipak danas nema ni jednog muslimana. Kršćani i jevreji nisu imali štete u Egiptu, Tripolisu, Maroku, Mezopotamiji, Palestini i Siriji, gdje su muslimani gospodarili i bili vrlo moćni. Kao i sa kršćanima, odnosno jevrejima, isto je tako i sa pristalicama Zaratustrine vjere u Perziji što važi i za nemuslimane u Afganistanu i Indiji. U svim tim zemljama vladali su muslimani, a da su se latili mača i time širili svoju vjeru, ne bi se u ovim zemljama danas nalazio ni jedan nemusliman. Da je u spomenutim zemljama pod prijetnjom mača prihvaćen Islam, odmah bi Vječnu Istinu napustili stanovnici, čim bi prestao nad njima visiti mač muslimana osvajača. Egipćani su, na primjer, mnogo puta mijenjali svoju vjeru, ali odkako su primili Islam, neprekidno ga drže.

A pitamo tog saradnika beogradskog »Balkana« odkud islam u Rusiji, na otočju Javi, Borneu, Filipinima, u Istočnoj, Zapadnoj i Centralnoj Africi, pa čak u Kini, gdje nikad nije sezala muslimanska vlast. I najzad odkud u zadnje vrijeme tolike pristaše Islama u Americi, Engleskoj, Njemačkoj?

Na tvrdnju o kršćanstvu ne možemo se iz stanovitih razloga osvrnuti, ali ćemo podsjetiti na kršćansku Španiju i Madžarsku, te hrišćansku Rusiju. S tim u vezi citirat ćemo iz Evanđelja po Mateju, cap. VI., stav 34: »Ne mislite da sam došao na zemlju da uspostavim mir, nego sablju, jer sam došao da dignem sina protiv oca, kćer protiv majke, snahu protiv svekrve.«

»Balkan« nas naziva Muhamedancima, što se toliko ne čudimo kad i u sarajevskim novinama tako čitamo, ali ipak moramo konstatovati da ima listova sa starom kulturnom tradicijom, kao na pr. »Obzor« koji ne dopuštaju da se spuste na nizak kulturni nivo i da pišu o pojedinim stvarima o kojima nemaju ni pojma. Dužnost je štampe da kulturno djeluje, da opreke izglađuje, ali na žalost kod nas je izvjesna štampa mnogo puta i previše tendenciozna, jer ipak ne može se vjerovati da bi izvjesni napisi u kojima se govori uopće o poznatim stvarima mogli biti pisani iz pukog neznanja.

Omladinac.

Prijatelji našeg vjerskog i kulturnog napretka širite „ISLAMSKI GLAS" među našom braćom Pomažite našu štampu, jer tako pomažete da se širi prosvjeta među muslimanima

PODLISTAK:

Kur'an

(Nastavak.)

Za ove principe pravednosti i humanosti u ratu stari svijet nije znao, a ni novi svijet ih nije onako uredio kako bi to zadovoljilo istinske prijatelje ljudskoga roda.

Neprijatelji Kurana kažu da je Kuran donio ratne propise i da propagira rat, a to su tendenciozna podvaljivanja. Vidjeli smo, da Kuran govoreći o ratu i iznoseći propise kako se mora čovječanski u ratu postupati ističe, da je to uslov napretka koji nastaje kao posljedica takmičenja. Kuran kaže: »Da nije Bog dao da se ljudi međusobno bore zemlja bi propala«. Ovo je jedna apsolutna istina koju ne može niko pobiti i njenu točnost nam jasno utvrđuje nauka o razvitku ljudskog društva. Kuran ističe, da su rat i borba potrebe ljudskog društva, ali odmah kako smo vidjeli postavlja takova pravila kakvih do tada nije svijet poznavao. Ta pravila bi mogla i savremenim narodima poslužiti kao savršen primjer. I ako Kuran govori o ratu kao socijalnoj nuždi i ističe da je borba uvjet napretka i civilizacije u izvjesnim momentima, ipak preporučuje da se čuva mir. Ne dopušta da se zatvore putevi mirnom rješavanju sporova. Naređuje da muslimani prvi bace oružje i napuste ratovanje ako neprijatelj baci oružje i pristane da se na pravedan način riješi spor i da se uspostave prijateljske veze među narodima. Svemogući Allah kaže: »Ako oni budu naklonjeni da mir sklope, pa i vi budite naklonjeni njima i u Boga se pouzdavajte«.

Među principima, koje je Islam uspostavio, jesu principi demokratije, koje nisu poznavali stari narodi, ili i ako su ih poznavali, to je bilo u nedovoljnoj mjeri. Kuran naređuje Božjem Poslaniku da se savjetuje i zdogovara sa svojim sljedbenicima i drugovima pa kaže: »Savjetuj se s njima u poslovima« i »Neka oni svoje poslove u međusobnom zdogovoru i savjetovanju izvršavaju«. Ako prvi muslimani nisu uspjeli da održe ovaj princip demokracije i da ga u potpunosti provedu, isprićava ih činjenica što nauka među njima nije bila razvijena do one mjere kako to Kuran nalaže, ali Kuran otvoreno naglašava da vlast mora biti uređena na demokratskim principima.

Među principima, koje je Kuran uspostavio i utvrdio spada i princip apsolutne pravde koju treba da svi podjednako uživaju bili jaki ili slabi. Ovaj princip jednake pravde za sve ljude dotada nije bio poznat, a tek u najnovije vrijeme ljudi osjećaju da je to neminovna potreba za čovječanstvo i njegov razvitak. Bog kaže: »Za ista vam Bog naređuje da vaše poslove dajete ljudima koji su sposobni i dostojni, a kada ljudima sudite da pravedno sudite«. Prošli narodi nijesu jednako sudili jakima i slabima, i to je stanje potrajalo sve do devetnaestog stoljeća. Kuran je izričito naredio da se pravda mora svima jednako vršiti. Ne smije biti razlike među Arapom i nearapom, među bijelcima i crncima.

Među principima koje je Kuran uspostavio spada i jednakost. Ovo je posljedica pravednosti koju Kuran strogo naređuje i do najveće mjere uzdiže. Ko bi mogao pretpostaviti da će jedan narod jednako postupati pred sudom pravde sa crnim robom i njegovim gospodarom i da će gospodar biti ubijen radi toga što je počinio zločin nad svojim robom. Gdje su ti zakoni, koji su ovako pravedno postupali. Vidimo sve do početka devetnaestog stoljeća da takovih zakona na Zaadu nije bilo i da se nije jednako postupalo sa crncima kao sa bijelcima. Pa i danas vidimo da takozvani kulturni narodi ne mogu da se pomire sa činjenicom da crnac može biti ravan bijelcu i da crncu treba dati ista prava kao i bijelcu.

Kuran je u primjenjivanju pravde izjednačio i muslamane i nemuslimane. Utvrdio je ako musliman napadne kršćanina, židova ili nekog drugog pa ga ošteti, ozlijedi ili ubije, treba da bude odgovarajućom kaznom kažnjen. Ove su kazne strogo primjenjivane u državama gdje su muslimani vladali i imali odlučujući riječ. Pa zar ovaj postupak ne zadivljuje i zar to nije dobar dokaz da je Kuran objava od samog Gospodara Pravde.

(Nastaviće se.)

Petroleumski rat u Albaniji

Engleski i američki kapitali u borbi sa italijanskim uticajem.

Veliki turski dnevni list »Džumhuriet«, od 18 decembra, pod gornjim naslovom i podnaslovom donosi slijedeći izvještaj:

»Posljednjih dana albanski delegat pri Društvu naroda primio je pretstavnike velikih engleskih i američkih trustova i u razgovoru sa njima dao im je slijedeću izjavu:

»Postavlja se pitanje, da li će Italija moći da nabavi potreban petroleum iz Albanije u slučaju da bude stavljena zabrana na uvoz petroleuma u Italiju. Stvarno, petroleumski izvori u Albaniji su mnogo važniji nego što se u početku to i pretpostavljalo. Proizvodnje petroleuma iz ovih izvora može da iznenadi cijelu Evropu. Bušenja se vrše na velikom lijelu albanske teritorije. Već su postavljene velike sprovodne cijevi od Devoli-a do Drača«.

Italija je u skoroj prošlosti radila na tome da okupira ovu malu planinsku zemlju. Prije nekoliko mjeseci italijanska flota je vršila demonstracije pred Dračem i pored albanskih obala isto onako, kao što sada engleska flota obilazi italijanske obale. Međutim Italija sada polaže isključivo nadu u Ahmeda Zogu-a i u Albaniju, dakle u albanske izvore petroleuma...

Ove su izvore prije 4 godine eksploatisali engleski kapitalisti, iz engleskog petrolejskog društva »Britiš-Petrol«, ali smatrajući da su troškovi oko eksploatacije veliki, ovo je društvo prenijelo koancesiju na italijanske kapitaliste. Jednim slučajem utvrđeno je da će ovi izvori početi uskoro da izbacuju iz zemlje velike mlazove petroleuma i da će kapitalisti početi da pribiraju plodove uloženog kapitala. Sada je jedini sopstvenik koncesije za albanski petroleum italijansko društvo »Akciende Đenerale de Italiano de petrolio«. Ovo je društvo ponudilo albanskoj vladi kredit od 60 milijona franaka, ako ona pomogne da se ubrza rad oko eksploatacije petroleuma.

U posljednje vrijeme viđaju se u Tirani važne ličnosti, ljudi Rokfelera, sopstvenika Standard Ojla. Kralj Zogu ima svakog dana neke misteriozne sastanke sa ovim pretstavnicima kralja američkog petroleuma. Kada vrši razgovore sa njima, kod njega ulaze delegati ser Hanri Deterdinga, direktora Šel-Ojla. Amerikanci se staraju da ubjede kralja Zoga u potrebu da se odmah preduzmu u velikom stilu radovi oko eksploatacije petroleuma, koga ima, po tvrđenju eksperata u velikim količinama. Englezi se opet trude da uvjere kralja o protivnome. Borba oko petroleuma je sada oštrija nego ikad. Sudbina svijeta, vjerovatno, zavisi od toga, da li će se petroleum u Devoliu dati Italiji ili ne. Nepopustljivost Musolinija posljednjih dana, može da bude donekle u vezi i sa izvorima petroleuma u Albaniji. Bavljenje Amerikanaca i Engleza u Tirani dovoljan je dokaz o važnosti koja se danas pridaje albanskom petroleumu«.

U EGIPATSKIM DEMONSTRACIJAMA SU SUDJELOVALE I ŽENE.

Decembarske demonstracije su pokazale veliku političku svijest čitavog egipatskog naroda, U ovim demonstracijama su sa velikim oduševljenjem sudjelovale i žene a naročito ženska školska omladina. Oduševljenje kod egipatskih žena je vanredno veliko i to dokazuje da se više sloboda egipatskog naroda ne može ničim sputavati. Žene su u demonstracijama bile vrlo aktivne a naročito udruženje ujedinjenih žena koje je uputilo jednu oštru predstavku bivšem ministru predsjedniku Teufik Nesim paši, u kome najenergičnije traži da se Egiptu povrate političke slobode i da se utjecaj Engleza odstrani.

U demonstracijama je bilo ranjeno i nekoliko učenica među kojima i učenica Kjamila Mahmud Zeki. Ona je bila ranjena u lubanju te je morala pod najtežim okolnostima povrći se operaciji. U bolnici su je posjetili izvjestitelji kahirskih novina među ovima i izvjestitelj »El Džihada« komu je ranjena učenica na njegov upit izjavila, da je bila ranjena u času kada je sa svojim drugaricama demonstrirala i da je iznenada bila pogođena metkom iz policijske puške. Izjavila je da je sretna, što je na ovom putu pogođena boreći se za slobodu svoje domovine. Rekla je dopisniku da su sve njene drugarice spremne da za slobodu Egipta i živote žrtvuju i da u tom pravcu neće ni egipatske žene izostati iza svoje braće muškaraca.

IZUČAVANJE ARAPSKOG JEZIKA NA MANČESTERSKOM UNIVERZITETU.

Rektorat mančesterskog univerziteta donio je zaključak da se na univrzitetu podigne katedra za izučavanje arapskog jezika. Zatraženo je od egipatske vlade da pošalje jednoga profesora koji će predavati arapski jezik na tom univerzitetu. Egipatsko ministarstvo prosvjete odredilo je šefa početne nastave u ministarstvu prosvjete Muhamed Mehdiju kao profesora za arapski jezik koji je tu dužnost i nastupio.

PRIJATELJSKE VEZE IZMEĐU ABESINIJE, HIDŽASA I JEMENA.

Saveznički ugovor između Abesinije i Hidžasa zadnjih dana je potpisan te su se abesinski izaslanici koji su ove pregovore vodili preko Džide povratili u Hudejdu. Isti ovi izaslanici uputili su se i u Sannu da i sa jemenskom vladom povedu pregovore o skla panju jednog prijateljskog i savezničkog ugovora koji je kako novine javljaju već i potpisan. Ovi politički ugovori su od naročite važnosti ne samo za Abesiniju nego i za muslimanske države Jemen i Suudijju.

POLITIČKA SOLIDARNOST EGIPATSKIH POLITIČKIH STRANAKA.

Kako je poznato ukazom kralja Fuada od 13. decembra Egiptu je povraćen ustav iz 1923. godine. Da je postignut ovako značajan i velik politički uspjeh egipatskog naroda za političku i narodnu slobodu Egipta, im ase zahvaliti zajedničkom istupu svih političkih stranaka u Egiptu. Ovo je jedinstven slučaj u političkom životu Egipta da su se sve političke stranke našle na jednoj liniji i da su sa nevjrovatnom lakoćom savladali sve idejne opreke koje su nastajale u političkom životu pojedinih političkih partija. Jednodušnost egipatskog naroda koja je poznatom snagom izbila nakon Hoarove izjave prisilila je sve političke partije da zajednički istupe u ovom velikom djelu koje je narod poduzeo da sebi izvojšti svoja politička prava i svoju narodnu slobodu. Vođe glavnih političkih partija Mustafa Nahas paša i Smail Sidki paša i Muhamed Mahmut paša sa ostalim uglednim političarima našli su se u zajedničkom kolu da zajedničkim snagama egipatskom narodu izvojuju njegovu potpunu slobodu. — Jednodušnom zahtjevu čitavog egipatskog naroda moralo se bezuvjetno zadovoljiti a taj veliki narodni pokret urodio je i velikim plodom koji je donio slogu svih političkih partija. Ova zajednička saradnja egipatskih partija poslije povratka ustava iz 1923. godine još je jače učvršćena i politički život se odvija u pravcu razvijanja što većeg političkog intenziteta svih slojeva egipatskog naroda. Prema sadanjim prilikama i srdačnosti koja vlada među svim političkim partijama sigurno je da će sve partije zajednički istupati na slijedećim parlamentarnim izborima, koji će se bezuvjetno morati u najskorije vrijede održati.

Čitava politička aktivnost svih stranaka svedena je na borbu da do tih izbora što prije dođe. Iz egipatskih novina se vidi da se ta akcija vrlo živo vodi pa je vjerovatno, ako do raspisa novih izbora ne dođe u najskorijoj budućnosti, mogu se opet ponoviti demonstracije iz prvih dana decembra i to još u većoj mjeri.

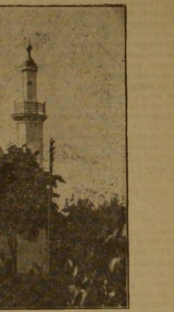
„ISLAMSKI GLAS" je naš jedini sedmični list, koji je najzgodnije štivo za našu muslimansku porodicu. Nijedna naša porodica ne bi smjela biti bez ovog našeg lista.

Iz života muslimana u Litvaniji

Kaunas, 1935., XII. 19.

U glavnom gradu Litvanije Kaunasu podignuta je jedna nova džamija. Ova je džamija sagrađena iz drvenog materijala, koji je prikupljan 1930.-1932. god. Iako njena unutrašnjost još nije dogotovljena, biti će ipak dovršena kroz kratko vrijeme.

Svakoga prvog petka u mjesecu obavljaće se džuma-namaz u kojem će moći sudjelovati i strani muslimani koji prolaze kroz Kaunas. Na groblju kod džamije ima mnogo muslimana ne samo iz Litve, nego i sa Juga t. j. Balkana i Turske. Džamija i groblje nisu tako daleko od željezničke stanice u Kaunasu (oko pola km.).

Veličanstven pogled na novo sagrađenu džamiju u Kovnu.

Sama džamija se nalazi na muslimanskom groblju (haremu) u Kaunasu na ulici Tartarenstrasse Nr. 416 ili litvanski Toforin gatse No. 416.

Troškovi oko građenja iznose oko 7000 dolara. Cijeli iznos za njenu izgradnju u glavnom je sakupljen od milodara, koje su dali litvanski muslimani. Podizanje ove džamije u Kaunasu, kao glavnom gradu Litvanije dosta je značajno. Zgrada džamije nije baš toliko velika, ali zato čini vrlo jak utisak, jer reprezentira Islam u jednom gradu, koji je u glavnom napučen kršćanskim pučanstvom.

Muslimani Litvanije prestavljaju jedan kulturni elemenat, ali nisu toliko brojno jaki i nisu toliko poznati u Jugoslaviji.

Pisac ovog dopisa mogao bi Vam o njima dati iscrpne istorijske podatke.

Sa srdačnim pozdravom i čestitkom bajramskih blagdana gospodinu redaktoru i svim čitaocima »Islamskog Glasa«. *Ali Chattzki.*

Kaunas, Totorin g. No. 4., Lituanie.

Ur. Ovaj dopis iz Kaunasa nam je kasno stigao za bajramski broj »Islamskog Glasa«, pa ga naknadno donosimo.

KRVAVI SUKOBI IZMEĐU HINDUSA I MUSLIMANA U KALKUTI

Javljaju iz Kalkute: Ovdje je došlo do teških uličnih sukoba između Hindusa i muslimana. Koliko je poznato, dvije osobe su poginule, a broj ranjenih je veoma velik. I pored svih nastojanja vlastida nije uspjelo da spriječe ove sukobe. Mulimani slave Ramazanski bajram i izašli su u velikom brju na ulicu. Hindusi su istovremeno htjeli da slave 50-godišnjicu panindijskog pokreta, te je među njima zbog toga došlo do sukoba.

SAKUPLJANJE PRSILOGA ZA POPRAVAK DŽAMIJE U ADIS ABEBI

Džamija u glavnom gradu Abesinije nalazila se u zadnje doba u trošnom stanju pa je za popravak ove džamije ustanovljen naročiti odbor za sakupljanje priloga. U ovu svrhu egipatski princ Omer Tosun darovao je 100 zlatnih egipatskih funti koje su brzojavno doznačene spomnutom odboru za popravak džamije.

ZAHTJEVI PALESTINSKIH ARAPA.

Vodstvo palestinske arapske narodne stranke održalo je zadnjih dana svoj plenarni sastanak na kome su donešeni razni zaključci Posebna delegacija sastavljena od članova vodstva stranke podnijela je visokom komesaru predstavku, u kojoj su izloženi zahtjevi Arapa. U predstavci se traži da se zabrani daljnje useljavanje Židova u Palestinu, da se onemogući Židovima kupovanje zemljišta i da se u Palestini uspostavi narodna vlada.

Visoki komesar je ovoj delegaciji izjavio da će se još tokom ove zime u Palestini uspostaviti zakonodavno tijelo koje će biti sastavljeno iz naroda.

OVOGOD. POSJETA HADŽIJA.

Ovogodišnji izgledi hadždža su vrlo dobri. Prema pisanju mekkanskoga »Umul-Kurata« svaki dan pristižu nove grupe hadžija te je do 17. Ramazana stiglo u Mekku oko 6 hiljada hadžija. Najavljeni su još veliki transporti te kako izgleda ovogodišnji hadž će biti jedan od najposjećenijih kroz ovo nekoliko godina.

HADŽIJE IZ SIRIJE PUTUJU AUTOMOBILIMA U MEKKU.

Ove godine su oni hodočasnici koji žele posjetiti Mekku odlučili da putuju automobilima preko Palestine u Medinu a Odatle u Mekku.

APEL GRADSKOJ OPŠTINI.

Naša gradska opština svake godine predviđa u svom školskom budžetu znatnije svote za panahiju i kupovanje bonbona prigodom proslave Sv. Save po raznim školama. Kako je Sv. Sava crkveni praznik naše braće sugrađana pravoslavne vjere i kako se taj novac određuje za crkvene svečanosti, to apelujemo na gradsku opštinu da odgovarajuće iznose predvidi i za muslimansku školsku djecu. Skoro polovica stanovništva Sarajeva su muslimanske vjere, pa bi trebalo svakako odrediti odgovarajuće iznose kako bi se mogli našoj školskoj omladini podijeliti darovi u bonbonima i šerbetu prigodom učenja mevluda, koje bi svakako trebalo obligatno za našu školsku mladež uvesti.

Mehmed H. Džemaluddin Čaušević*)

Uz 65. godišnjicu života.

Umirovljeni reis-ul-ulema Mehmed Hadži Džemaluddin ef. Čaušević navršio je ovih dana 65. godišnjicu života. Pisati o životu i djelovanju ovoga bez sumnje najvećeg i najzaslužnijeg muslimanskog prvaka znači isto, što i govoriti o jednoj cijeloj epohi u kulturnoj historiji braće muslimana. Kao najveći vjerski predstavnik Čaušević je navijestio i oživotvorio kulturni pokret, kao nitko drugi ni prije, ni poslije njega. Svojim energičnim nastupom i muževnim držanjem u svim prigodama, kad se je radilo o napretku muslimana, stekao je Čaušević svojedobno mnogo neprijatelja i u najbližem krugu vjernika. To ga međutim nije ni najmanje bunilo, jer je bio svjestan svoga rada i duboko uvjeren, da će tek kasnija pokoljenja znati pravilno ocijeniti važnost, veličinu i zamašaj njegovih akcija.

Čitava velika hrpa požutjelih pisama, koje Čaušević čuva u svom kućnom arhivu kao najljepšu uspomenu iz mladih dana, najljepše nam dokazuje koliku je borbu morao voditi ovaj ugledni dostojanstvenik sa svojom najbližom okolicom pri provađanju vjersko-prosvjetnih reforma. Dok su ga u mnogim pismima već onda napredniji prijatelji nazivali preporoditeljem muslimana, dotle su ga konzervativni pojedinci grubo napadali. Ali ni laskave pohvale prijatelja nijesu ga uznosile, isto tako što ga i oštre osude protivnika nijesu skretale sa određenog cilja i pravca.

Hadži Mehmed Džemaluddin ef. Čaušević rođen je 28. prosinca 1870. (1285. po Hidžretu) u selu Arapuši kraj Bosanske Krupe. Otac mu Ali efendija bio je poznat u cijeloj Krajini pod popularnim imenom Ali hodža. U početnim elementarnim naukama učio ga je sam otac, te ga kasnije poslao u bihačku medresu, gdje je učio kod poznatog muderrisa i muftije rahm. H. Ahmed-Sabita Ribića. Godine 1887. kao 16-godišnji mladić otišao je Džemaluddin u Stambul, gdje je punih 17 godina pohađao srednje i visoke škole u ondašnjem glavnom gradu turske carevine. Već u srednjoj školi Čaušević je slušao predavanja najpoznatijih turskih učenjaka onog vremena. Svršivši medresu upisao se je na teološki fakultet Darul Funun, a zatim je po preporuci svoga učitelja Manastirlije prešao u Mektebi-Nuvvab, gdje je položio prijamni ispit i stupio u carigradski pravni fakultet (Mektebi Hukuk.) Nakon četiri godine Čaušević je apsolvirao pravni fakultet položivši zadnje stroge ispite sa odličnim uspjehom.

Upravo kad je polagao posljednje ispite dobio je vijest, da mu je umro otac u domovini. Po preporuci nekih prijatelja vratio se je u domovinu godine 1903., te je odlučio da ostane u Bosni, iako je imao najljepše izglede u turskoj imperiji. Iste godine dobio je mjesto učitelja arapskog jezika u sarajevskoj velikoj gimnaziji. Kao gimnazijski učitelj služio je samo dvije godine, te je početkom god. 1905. imenovan članom Ulema Medžlisa, a četiri godine kasnije postavljen je za redovitog profesora šerijatske sudačke škole. Na tom zavodu služio je Čaušević tri godine te je u julu 1912. zbog sukoba sa austrijskim vlastima svojevoljno predao ostavku na državnoj službi. Godine 1913. izabran je Džemaluddin za predsjednika Džemijjetul-ilmije. Iste godine zahvalio se na službi tadašnji reis-ul-ulema Šarac, a hodžinska kurija predloži za vjerskog poglavicu bosansko-hercegovačkih muslimana tri kandidata: Čauševića, Hadži-efendića i Midžića.

Međutim austrijske vlasti ne potvrde ove izbore, jer bi po pravilu morale potvrditi prvog nepoćudnog kandidata Čauševića. Izbori su poništeni sa motivacijom, da se među kandidatima nalazi i jedan 65-godišnji umirovljenik. Na slijedećoj hodžinskoj kuriji, kojoj je predsjedavao sam Džemaluddin Čaušević, birači ga opet istaknu na prvo mjesto, uz dva druga kandidata: Puzića i Muftića. Protiv ove jedinstvene i spontane volje muslimanskih vjerskih predstavnika ni austrijske vlasti nijesu mogle više stvarati zapreke, te je konačno njegov izbor potvrđen. Početkom godine 1914. ustoličen je na položaju reis-ul-uleme za Bosnu i Hercegovinu, a god. 1929. postavljen je za reis-ul-ulemu svih muslimana Jugoslavije. Visoku dužnost reis-ul-uleme obnašao je Džemaluddin Čaušević neprekidno do godine 1930.

Velikim su oduševljenjem pozdravili naši muslimani njegovo imenovanje na položaj reis-ul-uleme.

Kad se je Džemaluddin Čaušević nakon svršenih nauka povratio iz Carigrada u svoju užu domovinu, odmah je počeo proučavati kulturno-prosvjetne prilike, te čvrsto odluči, da će se sav posvetiti u službu narodu.

Uvjerio se je naime, da se pismenost među muslimanima može uspješno proširiti samo pomoću arapskog pisma prilagođenog zahtjevima i potrebama hrvatskog jezika. Njegovim nagovorom nabavila je Islamska tiskara u Sarajevu arapska slova. Čaušević je sam nadodao neke znakove arapskom alfabetu, da se mogu lako čitati hrvatski tekstovi, i to slova: u, i, e, nj, lj, c, ć, i dr. Ova posebna slova izradio mu je prijatelj Agof ef. Zeronjan u Plovdivu (Filipolu). Čaušević je svoju kombiniranu abecedu nazvao arabica, dok su je njegovi protivnici, koji su sa skepsom i ironijom pratili njegov podhvat, podrugljivo nazivali matufovača. (Slova Čauševićeve arabice još uvijek se nalaze u Islamskoj tiskari, a knjige tiskane ovom abecedom i dan danas se mnogo traže.)

Pomoću svoje arebice Čaušević je odmah počeo izdavati vjersko-školske udžbenike, kao i popularne pobožne knjige za narod, djelomično u prijevodu, a djelomično originalna djela. Njegovom zaslugom dobili su bosansko-hercegovački muslimani prve religiozne knjige na hrvatskom jeziku. Među mnogobrojnim djelima, koje je izdao u vlastitoj nakladi, ovdje navodimo tek najglavnije: »Bergivija«, pobožna knjiga za učenike početnih škola (mekteba), prevedena sa turskog jezika, zatim njegova originalna djela na hrvatskom jeziku »Kratka povijest Islama«, »Ritmičko pravilo za čitanje kur'ana« i druge. Po njegovom vlastitom priznanju izdao je preko 500.000 primjeraka raznih pobožnih knjiga, što je svakako dovoljno, da nas uvjeri kolika je uloga ovog uvaženog dostojanstvenika u kulturno-prosvjetnom životu bosansko-hercegovačkih muslimana.

Arabica je poslužila kao prelaz od strogo arapskih pismena na hrvatski alfabet, sa kojim su se prve muslimanske vjerske knjige desetak godina kasnije počele tiskati, opet Čauševićevom inicijativom.

Velike su zasluge reis-ul-uleme Čauševića za razvitak muslimanskog novinstva. Svoj prvi publicistički rad započeo je kao urednik vjerskog dijela u časopisu »Behar«, dok su ovaj list izdavali i uređivali Fehim Spaho i Osman Hadžić. Kasnije je sam Čaušević pokrenuo, izdavao i uređivao vjerski mjesečnik »Tarik«, pa »Muallim«, te konačno tjednik »Misbah«, koji je uređivao još kao reis-ul-ulema sa Sakib ef. Korkutom. U ovom listu izveo je Čaušević prelaz sa arapskih pismena na hrvatski alfabet.

U društvenom životu bosansko-hercegovačkih muslimana također su velike zasluge reis-ul-uleme Čauševića, pa ga susrećemo među osnivačima kulturnog društva »Gajret«, a kasnije među utemeljiteljima dobrotvornog društva »Narodna Uzdanica« čiji je rad uvijek pratio sa neprikrivenim simpatijama.

Mnogo puta su Čauševića nagovarali prijatelji i poštivaći, da stupi u političku arenu. A i protivnici njegovih nazora nudili su mu najsigurnije kotareve u Bosni i Hercegovini, vjerujući, da bi im Čaučevićev autoritet mnogo pomogao. On je međutim svaki put odbio laskave ponude, te ostao dosljedan sebi i svojim idealima.

Istakli smo na početku, da je zbog svojih značajnih reformističkih akcija, i u kulturnom i u socijalnom životu muslimana (a osobito kad je u vrijeme svjetskog rata jednim snažnim potezom prekinuo vjekovnu tradiciju povlačenja muslimanskih žena iz javnog života) doživio naš čestiti jubilarac velike neugodnosti. Puni značaj njegovih djela vidi se tek danas, kad svi naši muslimani duboko poštuju i cijene njegova djela. I mi ovim skromnim prikazom odajemo punu priznanje čestitom jubilarcu o njegovom jubileju, iako smo uvjereni, da to njemu ne će mnogo goditi. On će nam na prvom susretu, kao čovjek koji nije radio zbog slave, nego zbog same stvari, malo prigovoriti i ponoviti mudar savjet svoga učitelja Manastirlije, što nam ga je istakao već nekoliko puta: »Tko želi iskreno raditi za narod, taj treba da se unaprijed odreće svih ljudskih pohvala!« Mi međutim vjerujemo, da nam je dužnost iznijeti u kratkim potezima zasluge njegovog rada, jer ako itko smije ponosom pogledati svoje životno djelo, to svakako može reis-ul-ulema Čaušević.

Rudimir Rotter-Progonski.

*) I ako je »Islamski Glas« prigodom šesdesetpetgodišnjice života i rada Mevlana Džemaluddina Čauševića u svom bajramskom broju htio naročito posvetiti poseban prilog o kulturnom radu ovog našeg velikog alima, ipak je od toga na izričitu želju gosp. Čauševića morao odustati, koji u svojoj čednosti ne dopušta da se njegov veliki vjersko-kulturni rad javno ističe. Ovaj prikaz prenosimo iz »Obzora« od 31. decembra 1935. god.

Jedan suvišan gest

Božićni broj »Jugoslavenskog Glasa« kojeg uređuje g. Alija S. Konjhodžić u Zagrebu, konstatuje pod naslovom »Dr. Maček i zagrebački muslimani«, da je g. Maček izdao letke u kojima čestita muslimanima nastupajuće blagdane.

Jedino je vrhovni poglavica muslimana u našoj zemlji pozvan da nama muslimanima uputi poslanicu kao sljedbenicima Islama u kojoj s nekoliko ajeta iz Kurana (a. š.) upozoruje nas na etičku i socijalnu stranu Islama.

Međutim, eto, po tvrđenju »Jugoslavenskog Glasa« i g. Maček je izdao letke i razaslao ih muslimanima u Zagrebu i drugim mjestima. Taj suvišni gest (čiji je cilj poznat) revoltirao je u većoj mjeri zagrebačke muslimane. Nije bilo potrebno da to g. Maček učini prigodom bajramskih blagdana. Muslimani znaju kakva je namjera i šta se htjelo sa ovim letcima. To nije neka pobuda iz vjerske tolerancije i bliskosti po nacionalnim osjećajima g. Mačeka i muslimana. To je samo jedan politički potez i u tu svrhu se nisu smjeli upotrijebiti veliki muslimanski blagdani kao neko agitaciono sredstvo. G. Maček je htio pridobiti za sebe muslimane, da ih odvrati od pravog i istinskog vođe muslimana, kome muslimani daju svoje neograničeno povjerenje kao političkom vođi. Muslimani znaju koje g. dr. Spaho i da ih on vodi samo njihovom napretku i sreći kao prokušani politički vođa muslimana, koji je to svojim radom najbolje pokazao.

Ovim nepotrebnim gestom nije ništa učinjeno. Muslimani će i dalje sačuvati svoje čvrste redove služeći interesima države i naroda. Muslimani su svoju političku svijest pokazali prigodom petomajskih izbora a oni će to znati i u **buduće pokazati.**

Napis u »Jugoslavenskom Glasu« završava sa riječima: »... Spremni smo i svoje živote položiti za očuvanje amaneta Onoga, koji je bio najbolji i najveći zaštitnik muslimana i zagovornik naših političkih i verskih sloboda, pa kličemo:

Slava Kralju Mučeniku!
Živela velika Jugoslavija!«

M. H. Ajkić.

RAMAZANSKI BAJRAM U ZAGREBU.

U zagrebačkoj džamiji u Tomašićevoj ulici izvršeno je 28. XII. u 8 sati u jutro klanjanje Bajram namaza. G. Muftiću, zagrebačkom muftiji čestitali su Bajram mnogobrojni ugledni građani.

USPJEH ZABAVE »NARODNE UZDANICE« U TUZLI«.

I ako je mjesni odbor muslimanskog kulturnog društva »Narodne Uzdanice« skoro uspostavljen, ipak je u razmaku kratkog vremena od 14 dana, priredio jednu svoju prvu veliku bajramsku zabavu dne 28. decembra 1935. u sali Hrvatskog doma, koja dosada uopće nije održavana od kako postoji »Narodna Uzdanica«.

Sadašnji mjesni odbor po svom sastavu daje garancije da će »Narodna Uzdanica« imati vidnog uspjeha u našoj sredini u budućnosti. Dokaz ovoga jeste priredba ove prve zabave, za koju se imade dati cijelom odboru zaslužno priznanje, a posebno njenom pretsjedniku A. Adil ef. Čokiću, profesoru.

Program zabave je bio slijedeći: Aktovka u 1 činu pod naslovom: »Konferencija u Starom Mostu« skoro napisana od našega uvaženog književnika g. Husejin ef. Đoge-Dubravića, profesora, »Lala kod fotografa«, te pjevanje narodnih pjesama (sevdalinki) uz saz.

I ako odbor uslijed kratkoće vremena nije mogao organizovati kao ni pripremiti u detalje da bi zabava ispala što bolje, ipak je bilo interesovanje građanstva za ovu našu zabavu neobično veliko. Zabava je bila veoma dobro posjećena i to većinom od naše mladeži.

Pored ovoga našu zabavu posjetiše i uveličaše svojim prisustvom slijedeća gg.: Atif ef. Husedžinović, kao član glavnog odbora Narodne Uzdanice; sreski načelnik Radomir Čađević, Aleksandar Precca i ostali uglednici.

Na početku zabave A. Adil ef. Čokić kao pretsjednik mjesnog odbora pozdravio je prisutne sa toplim riječima što su se u ovako lijepom broju odazvali moleći ih, da u koliko bude kakvih zamjerki, da to ovaj put izvinu, obzirom na kratkoću vremena o samoj izvedbi ove zabave. Pored toga istakao je važnost ovoga društva i njegove smjernice nagovještavajući, da je ovo društvo veoma mlado i da mu je svrha podizati kulturno našu mladež — uzdanicu našu. Konac njegova predavanja bio je nagrađen aplauzom od strane publike,

Sve tačke zabave izvedene su neobično lijepo, a naročito prvi komad: »Konferencija u Starom Mostu« sa diletantima kao početnicima, kojima se mora također odati priznanje, da su u ovako kratkom vremenu mogli izvesti ovaj komad. »Lalu kod fotografa« izveli su profesionalni glumci na opšte zadovoljstvo publike.

Što se pak tiče sevdalinki, otpjevao ih je nekoliko Rešad Bešlagić, koji je publiku zadivio sa svojom interpretacijom i intonacijom svoga glasa, te je ostavio veoma dubok utisak kod publike, radi čega je često prekidan sa aplauzima od strane publike. Vidilo se na publici očito zadovoljstvo.

Poslije programa razvila se je šaljiva pošta, bacanje korijondola, zmija, te igranja narodnih kola do kasno u noć. Muzika je bila besprijekorna.

Da je zabava ovako dobro ispala ima se zahvaliti Mahmutagi Kunosiću, trgovcu na ustupljenim prostorijama za vježbanje i pripremanje komada, Husejn ef. Đogi-Dubroviću, profesoru, što je dao svoj novi komad, kao i što se je sam lično zauzeo da komad što bolje uspije pa mu je ovom prilikom i sama se publika najtoplije zahvalila. Pored toga se također imade zahvaliti Rešadu Bešlagiću, koji nije žalio truda. Aleksandru Precci, što je ispred Hrvatskog doma ustupio društvu za zabavu besplatno prostorije, svim onim licima, koji se sa svojim trudom zauzeše da zabava ispane što bolja. Naročito se zahvaljuje svim onim licima koji sa darovanjem bifea kao i dobrovoljnih priloga uveličaše prihod ove zabave. Napokon se naročito odbor zahvalju je na dobrovoljnim prilozima društvima, preduzećima te onima koji su pridonijeli za dekorisanje bine.

Uspjeh ove zabave bio je moralna manifestacija za ovo naše mlado društvo, i nama je u ovom času preči moralni nego li materijalni uspjeh u početku rada ovoga društva.

Tuzla, 31. decembra 1935.

Građanin.

KROZ ŠEHER - SARAJEVO:

VAKTIJA

Ševval 1354. (1936)

Broj dana	Dan	Januar	Sunce izlaz s	Sunce izlaz m	Podne s	Podne m	Ićindija s	Ićindija m	Sunce zalazi s	Sunce zalazi m	Jacija s	Jacija m	Imsak s	Imsak m
8	**Pet.**	3	7	24	12	4	2	15	4	28	6	11	5	28
9	Sub.	4		24		4		16		29		12		28
10	Nedj.	5		24		5		17		30		13		29
11	Pon.	6		24		5		18		31		14		29
12	Utor.	7		24		6		19		33		15		29
13	Srij.	8		24		6		21		33		16		29
14	Čet.	9		25		7		22		35		17		30

»ISLAMSKI GLAS«
Nezavisni, kulturno-prosvjetni i informativni list.
Uredništvo i uprava: Vojvode Stepe Obala 7. I.
Čekovni račun Poštanske štedionice Sarajevo br. 1600.
Broj 14., godina I., dne 3. januara 1936.

Upozorenje našim pretplatnicima

U prošli bajramski broj „Islamskog Glasa" smo ubacili čekovne uplatnice, pa molimo sve naše poštovane čitaoce da nam pošalju pretplatu, jer će mo inače biti prisiljeni da obustavimo slanje lista svima koji nam pretplatu ne podmire. U koliko neko nije dobio našeg čeka, molimo da nam pošalje pretplatu općom poštanskom uputnicom, koja se može kod svakog poštanskog ureda kupiti uz cijenu od 25 para na čekovni račun broj 1600

DEŽURNE APOTEKE.

U nedjelju imaju u gradu dežurstvo slijedeće apoteke: Rončević, Vojvode Stepe Obala, Besarović, Aleksandrova ulica.

IZJAVA GLAVNOG ODBORA »NARODNE UZDANICE«.

Br. 1343. 31. decembra.

I pored toga, što je član Glavnog odbora g. H. Ali ef. Aganović u svom demantiju izjavio, da nijedan pitomac nije isključen iz konvikta »Narodne Uzdanice« jedan dio članova »Narodne Uzdanice« nije zadovoljan ovim demantijem, pa stoga Glavni odbor osjeća potrebu i ovim izjavljuje da faktično ni jedan pitomac nije isključen iz konvikta »Narodne Uzdanice« zbog svog nacionalnog djelovanja.

Predsjednik: *Mulabdić*, s. r.

OSNOVANO UDRUŽENJE INDUSTRIJALACA U SARAJEVU.

Na 22. decembra pr. god. osnovano je Udruženje industrijalaca sa sjedištem u Sarajevu.

U ovo udruženje od muslimana je u upravu Udruženja birano: Asimaga H. Šabanović posjednik kao potpredsjednik, Ing. Seid Husedžinović direktor fabrike ćilima, Ing. Mustafa Slipičević, direktor elektrane, oba iz Sarajeva. — Kao zamjenici uprave izabrani su: Muhamed Nanić, Asim Čohadžić, Ismetaga Merhemić i Mustajbeg Batotić. — U nadzorni odbor izabran je Vejsil Hadžialić.

POŠTANSKE MARKE ZA ZIMSKU POMOĆ.

Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona odobrilo je da se puste u promet naročite poštanske marke za zimsku pomoć za siromašne u vrijednosti od 1.50 i 3.50 dinara s viškom od 1 din. za marke od 1.— i 1.50 din. za marke od 3.50 Din., koji će biti odštampani na markama sa više 1 i više 1.50. Ove marke će biti u prometu od 25. XII. do 31. III. 1936. godine zaključno.

Proslava remazanskog bajrama u Sarajevu

Ovogodišnji ramazanski Bajram u Sarajevu je proslavljen na dosta veličanstven način i ako se nalazimo u danima teške ekonomske krize. Naša humana i dobrotvorna društva kao i pojedinci plemenitog srca obradovali su našu siromašnu dječicu sa odijelima te su sirotinji podijeljeni od raznih ustanova i pojedinaca razni darovi u narvvi i novcu. Razumije se da sva sirotinja preko Bajrama nije mogla biti u dovoljnoj mjeri opskrbljena ali vjerujemo da će se u buduće ta javna humanitarnost u još većoj mjeri razviti i da će svi kojima je potrebna pomoć tu pomoć i dobiti. Prigodom Bajrama održano je više priredaba a naročito treba istaknuti zabavu kulturnog i humanitarnog društva »Bratstva«. Ovo društvo je drugi i treći dan Bajrama održalo svoju veliku zabavu koja je u materijalnom povgledu vrlo dobro uspjela te će iz prihoda tih zabava društvo moći pružiti i lijepu pomoć sirotinji vratničkog kvarta a naročito siromašnoj školskoj omladini.

Imami-matičari i nova organizacija

IMAMI MATIČARI I AKCIJA OKO ORGANIZOVANJA JEDINSTVENE ILMIJANSKE ORGANIZACIJE.

30. decembra 1935. održao je upravni odbor udruženja imama matičara svoju plenarnu sjednicu na kojoj je uz tekuće stvari raspravljeno i pitanje oko organizovanja jedinstvene ilmijanske organizacije. Upravni odbor je ovo pitanje na svojoj sjednici raspravio te je donio i konkretne prijedloge koje će uputiti akcionom odboru u Sarajevu. Određeni su i posebni delegati koji će sa akcionim odborom povesti pregovore. Prema raspoloženju koje vlada u krugovima imama matičara ova će akcija ako Bog da potpuno uspjeti.

Na 12. januara će i upravni odbor šerijatskih sudija održati svoju plenarnu sjednicu, koja će se također pozabaviti ovim pitanjem. Kako smo informirani i šerijatski sudije zastupaju isto gledište koje se u glavnim potezima podudara sa apelom koga je akcioni odbor sarajevske ilmije u bajramskom broju »Islamskog Glasa« objavio.

Uvjereni smo da će ova akcija naići na puno razumijevanje i u krugovima ostale ilmije te da će se konačno ostvariti ova potrebna organizacija naše ilmije koja je ujedno i velika kulturna potreba svih nas muslimana.

Merhum Hadži Muhamed ef. Smajić

sudija Okružnog suda u penziji.

Vijest o smrti merhum H. Muhamed eff. Smajića duboko je kosnula u srca njegovih kolega u Bihaću kao i poštovaoca, a specijalno muslimanske sirotinje, koja ga je s pravom nazivala »sirotinjska majka«.

Merhum H. Muhamed eff. rođen je godine 1881. u Miljanovcima srez Tešanj, a potomak je ugledne obitelji razhmetli Osmanage Smajića.

Početne nauke svršio je u Tešnju, a zatim godine 1902. stupio je u Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu, koju je apsolvirao 26./VI. 1907. Iza toga se upisao na pravni fakultet u Zagrebu, te je isti diplomirao 5./VII. 1912.

Po svršetku pravnih studija dana 9./XII. 1912., postavljen je sudijskim prislušnikom pri Okružnom sudu u Banja-Luci, odakle je premješten u Trebinje, a zatim u Derventu, ponovno u Banja-Luku, a iz Banja-Luke u Cazin, te iz Cazina ponovno u Derventu odakle je 24./VII. 1922. postavljen za starješinu Sreskog suda u Doboju.

U Doboju je merhum proveo punih 8 godina, vršeći revno i savjesno povjerenu mu dužnost, te se je pokazao kao odličan poznavaoc prava, a specijalno ga je u životu resila njegova pravda, jer je bio u svakom pogledu pravičan, pa zbog toga gdjegod je služio, stekao je mnogo prijatelja i poštovaoca. Mjerodavni faktori cjeneći njegov rad dali su mu vidnog priznanja, jer je u godini 1922. bio odlikovan Ordenom Svetog Save V. stepena.

Merhum je u godini 1930. po potrebi službe iz Doboja premješten za Okružnog sudiju u Bihać, na kojem je položaju ostao sve do 1. augusta 1934., kada je bio penzionisan.

Merhum je bio poznat kao uzor musliman, jer se je striktno držao islamskih propisa i na svakom koraku među braćom muslimanima širio islamsko bratstvo i slogu muslimana. Uvijek kad mu se pružila dobra prilika, isticao je da muslimani moraju biti jedan uz drugog, osjećati jedan za drugog, pomagati jedan drugog, izvršavati Božije zapovijedi, a čuvati se on onog što je Bog zabranio, pa kao takvima da se je nadati sreći i blaženstvu i na ovom i na onom svijetu.

Merhumova je želja bila da obavi lično dužni Hadž, te mu se je ta želja ispunila, jer je prošle godine lično izvršio tu veliku islamsku dužnost, te čil i zdrav povratio se svojoj obitelji, ali nažalost kleta boljetica od koje je dugi niz godina patio, bacila ga je prošlih dana na postelju, tako, da se je po savjetu ljekara morao podvrgnuti u Tuzli operaciji, usljed koje je podlegao i u oči petka ovog mubarek ramazani šerifa 12. XII. 1935. zaklopio je oči za sva vremena i preselio se iz ovog prolaznog u vječni svijet.

Merhum je bio kulturno prosvjetni radnik a specijalno je radio za našu sirotinju i njegovom inicijativom obnovljena je u Bihaću »Zaštita«, društvo kojem je svrha potpomaganje muslimanske sirotinje, te je za sve vrijeme službovanja u Bihaću bio i pretsjednik toga društva.

Merhum je bio agilni radnik Gajretov, te ga je potpomagao a također je bio dugogodišnji potpretsjednik, a zatim predsjednik »Muslimanske kiraethane« u Bihaću.

Iza merhuma ostaje udova Ajiša hanuma Smajić, te troje sitne djece, ali merhum je svoju obitelj obezbjedio ostavivši im lijep imetak.

Molimo Svevišnjeg Allaha da merhumu podijeli dženetska naselja, a ucviljenoj porodici sabri đemil.

Rahmetullahi alejhi.

Bihać, dne 19. decembra 1935.

Redžep Hajrović,
sudija okružnog suda.

POŽRTVOVNI RAD VOJNOG I DŽEMATSKOG IMAMA U LJUBLJANI.

Ljubljana 1. dan Bajrama.

Mi muslimani koji živimo i radimo u Sloveniji, a većinom u Ljubljani, ne znamo na kakav bi se način zahvalili i odužili našem vrijednom i agilnom imamu g. Ahmetaševiću, koji služi na ponos i diku našoj Islamskoj zajednici u svakom pogledu. On nam je vjerski vođa i vaspitač, on nas štiti svuda i na svakom mjestu. Ako je u pitanju neka naša stvar kod banovine, opštine, policije i t. d., on odmah ide i zauzima se da bi se ta stvar riješila u našu korist. Osim navedenog u svakoj prilici on vazda stupa u našu blizinu (ne ženirajući se što su neki od naših ljudi poderani i zamazani) te sa svojim blagim i vazda nasmijanim licem pita nas kako ste braćo, imate li posla i možete li štogod da zaslužite. Osim toga neće nikada propustiti priliku, a da nas neopomene na propise uzvišenog Islama, zatim nas savjetuje kako trebamo da živimo, kako moramo jedan drugog voliti, pomagati i tako dalje. Danas nam je održao prije Bajram namaza jedno takovo toplo i ubjedljivo predavanje o današnjim prilikama i potrebama pa smo slušajući to predavanje mnogi plakali. Mi muslimani koliko nas ima u Ljubljani svi smo trajno zahvali g. Ahmetaševiću na njegovom nesebičnom radu za nas muslimane, koje on čini nama ovdašnjim muslimanima u svakoj prilici. Mi koji se borimo ovdje za koricu kruha i koji smo udaljeni od svojih milih i dragih, on (imam) nam to sve nadomješta. On nam otare suju u našim najtežim trenutcima našeg života i utješi nas sa svojim toplim riječima i bratskim savjetom. On nije samo za nas muslimane takav nego je prema svikom čovjeku takav ne gledajući na vjeru. U Ljubljani među građanima on je jako obljubljen i nema skoro jednog čovjeka u Ljublani, koji ga nebi poznavao. S kojim god sam Slovencem razgovarao koji pozna g. imama, svaki mi je rekao, vaš je efendija jako prijatan čovjek, s njime se možete ponositi. Istina je. Njegovo je ponašanje, vladanje i ophođenje sa ljudima može mnogome da služi za primjer. G Ahmetašević gdjegod dođe sije ljubav među ljudima bez razlike vjere. Svuda i na svakom mjestu širi slogu, upućuje kako Jugoslaveni trebaju da ljube svoje domovinu, neograničeno trebaju da vjerni i odani Kralju i Otadžbini. Svagdanja njegova omiljena rečenica čuje se: »Jugoslaveni moraju jedan drugog voliti ne gledajući koji kojoj vjeri pripada, moraju u svemu složni biti, jer je u tome naš spas«.

Našemu dragom imamu g. Ahmetaševiću mi muslimani grada Ljubljane želimo na prvom redu neka Bog dade da nam bude zdrav i veseo i da nam puno godina još živi za dobro i sreću naše Islamske vjerske zajednice! — Živio!

Kasim Gluić, trgovac.

PREMJEŠTENJA.

Riješenjem ministra prosvjete premještenj je Abduselam J. Tabaković učitelj iz Višegrada na radu kod Banske uprave u Sarajevu, u Plevlje.

Riješenjem ministra prosvjete premješten je Agan S. Makarević, učitelj iz Dobrunske Rijeke u Međeđu sreza rogatičkog.

Riješenjem ministra prosvjete premjestio je Mehmeda A. Huskića, učitelja iz Goražde u Turiju srez tuzlanski.

UPIS U TRGOVAČKI REGISTAR.

U trgovački registar Okružnog suda u Tuzli upisata je nova firma Hakija H. Prcić, trgovina bakalske struke sa sjedištem u gradu Tuzli.

U trgovački registar Okružnog suda u Tuzli upisata je firma Vasfija Kušljugić, trgovina sitničarskom robom sa sjedištem u Gornjoj Tuzli.

NAČIN PLAĆANJA ROBE UVEZENE IZ ITALIJE.

Ministar finansija donio je slijedeće rješenje:

1. Da su uvoznici talijanske robe, kao i robe koja nije talijanskog porekla ali je povjerilac iz Italije, dužni da uplate svoje dugovanje na zbirni račun kod Narodne banke na slijedeći način:

a) 30% dugovanja najdalje u roku od 15 dana, računajući od dana obnarodovanja ovog rješenja;

b) ostatak najdalje u roku od 2 mjeseca od dana obnarodovanja ovog rješenja.

2. Da se prilikom eventualnog nenadnog uređenja platnog prometa sa Italijom, uvoznici koji duguju za robu uvezenu prije 18. novembra 1935. godine, neće moći koristiti odredbama eventualnog novog sporazuma, već svoje obaveze moraju regulisati na način predviđen ovim rješenjem;

3. Da se sa zbirnog računa na koji se knjiže iznosi uplaćeni na račun izvoznika, vrše isplate i dalje, hronološkim redom, ali za sada samo za iznose do 300.000 talijanskih lira.

Iz Bankovnog i valutnog odjeljenja Ministarstva finansija, br. 14.108-VIII. od 11. decembra 1935. godine.

Napomena. — Rješenje je obnarodovano u broju 289 »Službenih novina« od 12. decembra 1935. god.

Ilmija i inteligencija

Pod ovim naslovom o ovoj temi mnogo se je pisalo u muslimanskoj štampi. Oni koji su ulazili u tu diskusiju, obično su tapkali na površini izbjegavajući da se upute u srž i dubinu toga pitanja. Iz takve rasprave nije se moglo ni doći do jednog meritornog riješenja ovog problema.

Ja ne spadam u ilmiju, ali sam dovoljno upućen u osnovne principe islamske vjere. Nisam niti kakav titularni intelektualac, čije zvanje pribavlja vrijednost njegovom mišljenju pa makar ono bilo i površno. Ali ja spadam među one, koji imaju ispitivačkog duha pa se nisu ograničili na same školske udžbenike, nego kritički proučavaju i svojom glavom misle, a takvi su rijetki i kod ilmije i kod inteligencije. Na osnovu toga kao i svojih dosadanjih publikacija, smatram da sam stekao legitimaciju da se pozabavim i ovim pitanjem. Nadam se da će me i »Islamski Glas«, kao jedino glasilo svih muslimana ustupiti prostora, premda ovo pišem za užu publiku. Na eventualnu primjedbu, da nije svačije — kroz selo zapjevati, kako mi je to jednom zgodom prigovorio jedan ugledni politički protivnik a inače dobar prijatelj, odgovaram, da se u kolo hvata onaj, koji se u noge u z d a.

Pod ilmijom obično se podrazumijeva svaki onaj, koji je omotan čalmom oko glave, ili koji vrši neko vjersko zvanje. Među ovim ima i takvih, čijeg se društva stide i njihove kolege, pa mnogi odbacuju ilmijsku uniformu i navlače građansko odijelo da se ne bi zamjerili. Ako bi iz ilmije isključili one koji ne čine čast vjeri i brukaju svoj stalež, kao i one intelektualce koji nemaju druge inteligencije osim školske svjedožbe, tada bi uprostili pitanje tako, da bi ostala samo duhovna elita vjerskog i laičkog smjera čijim odnosima i mislim da se pozabavim.

U kompleksu raznolikih objektivnih i subjektivnih faktora koji izvana i iznutra utiču na kulturni razvitak jednog naroda, njegova duhovna elita zauzima jedno od najvažnijih mjesta. Nitko od ove duhovne elite ne poriče historijsku vrijednost vjere kao i velikih zasluga, koje je ona stekla u kulturnom preporodu čovječansttva. Spor je samo o aktuelnoj vrijednosti odnosno o visini cijene, koju treba sada pripisati vjeri s obzirom na mjesto, vrijeme i prostor, te o području i djelokrugu koje pripada inteligenciji vjerskog i lajičkog smjera, ili prosto rečeno — ulemi i inteligenciji.

*

U staro doba dok je znanost bila u povojima odnjegovana je u bogomoljama i bogomolje su tada bile jedini hramovi nauke i rasadnici kuture, a sveštenici lučonoše prosvjete. Sva naučna zvanja i zanimanja spadala su u monopol sveštenika. Pismenost je bila rijetka i pisaći pribor skup, pa se tim luksuzom i rukom pisanim knjigama nisu mogli ni koristiti drugi, osim sveštenika, koji su imali vremena i srestava za to. Bogoslovci su tada bili i prirodoslovci, ljekari, matematičari, pravnici, historičari i političari, sve u isto doba, pa je svjetovna i državna vlast tada bila u rukama teokratije. Obogaćena novim iskustvima čovječanstva, kada se je znanost razvila u tolikoj mjeri, da nije mogla biti obuhvaćena uskim staleškim okvirom sveštenika, te primjenom kasnijih izuma hartije i tipografije, kada je nauka postala pristupačnija i širim slojevima naroda, pa počela naglo da napreduje, nastupilo je razvrstavanje učenih ljudi po strukama i njihovo punije usavršavanje u istim. Stvarna eksperimentalna znanost izmjenila je dotadanje shvatanje o svijetu i životu, i ugrozila metafizička naklapanja i teološku mistiku. Otpočela je borba između konkretne prirodoslovne i apstraktne bogoslovne nauke. Ugroženi u svojim najjačim pozicijama u društvu i državi, crkva i sveštenici objavili su strahoviti teror odozgo i otvorili režim inkvizicija protiv poletne i napredne laičke inteligencije. Mnogi slobodni mislioci oglašavani su kao odmetnici i heretici i zaglavili na lomačama svemoćne teokratije. Ali ni pred tim strahotama ovi junaci slobodne misli nisu izgubili prisutnost duha i srčanost, niti su ustuknuli nazad. Potpomagana svježim snagama mlađih generacija, koje stalno pridolaze, svjetovna inteligencija sve je više napredovala i crkvu potiskivala natrag osvajajući njene ranije pozicije. Sveštenstvo je najzad kapituliralo i zatražilo milost. Mir je sklopljen pod uslovom da sveštenicima pripadne samo crkva a svjetovnoj inteligenciji ostali svijet. Slobodoumna laička inteligencija suvereno je zagospodarila svijetom i osigurala triumf slobodnoj misli, kojoj dugujemo cijelu savremenu kulturu i civilizaciju svoju. U tim novim pozicijama svojim i svjetovnjaci i crkvenjaci osjetili su veću sigurnost i slobodnije se razvijali i usavršavali u svojim strukama. Kler se je pomirio sa svojom sudbinom, pa sebe i vjeru počeo udešavati prema savremenoj stvarnosti. Prignječeni točkom historije, sveštenici su se pretvorili u beskičmenjake sposobne da se prilagode svakom režimu. Crkva se je pokorila državi, pa je i sama počela sarađivati sa laičkom inteigencijom na napretku i prosperitetu svoje zemlje. Takvom obrtu situacije u korist slobodoumne i lajičke inteligencije i takvoj kolaboraciji crkve i države, Evropa i Zapad ima da zahvale svoju spremaciju nad ostalim svijetom. Radi toga kršćanstvo se smatra kao sinonim evropske kulture a crkveni misionari kao pioniri evropske imperijalističke invazije.

*

Tako je bilo i tako stoji u zapadnom kršćanskom svijetu. U istočnom muslimanskom svijetu pak u tom pogledu situacija je i danas skoro onakva, kakva je bila u Evropi prije toliko stoljeća, koliko je razlika među njihovim kalendarima. U pretežnom dijelu islamskog svijeta apsolutna vlast još uvijek pripada ilmiji, koja je mnogo zaostala iza kršćanskog klera. Izuzev kemalističke Turske, u svim drugim muslimanskim državama i danas vlada režim teokratije i šeriatskog pravnog poretka. Tamo se još uvjek drži da je narod radi vjere a ne vjera radi naroda, i prema tome se postupa sa ljudima. Ni u onim muslimanskim zemljama u kojima gospodare Evropejci, nije ništa bolje. I tamo vodeća uloga u javnom društvenom životu pripada ilmiji. Tako stoji i kod nas muslimana Bosne i Hercegovine, koji pripadamo rasi Indo-evropskih naroda i koji stojimo u neposrednom dodiru i saobraćaju sa zapadom. Mi imamo priličan broj laički obrazovane inteligencije i ako još uvijeg u nedovoljnoj mjeri. Poratni naraštaj naše školovane muslimanske omladine kao da proživljuje neku moralnu krizu i paralizu, koja koči njezin polet i drži je udaljenom od središta narodnog života. U osustvu duha i idealizma ona se je previše odala tjelesnoj kulturi, potajnim užitcima i trenutnim zabavama kakvih ima suviše. Starija generacija pak muslimanske inteligencije raštrkana je po raznim krajevima i nadleštvima tako, da među njom nema nikakve organske veze i društvenog života. Ona je i suviše zaokupljena sitnim i sebičnim brigama svojim tako da rijetko i pomišlja na crne perspektive budućnosti koje prijete našoj zajednici pa i njihovom potomstvu. Mnogi su svjesni kritičnog stanja kojeg proživljavaju muslimani, ali obično rezonuju da su nemoćni, da im pomognu pa ih prepuštaju fantomu sudbine. Ima ih i takvih, koji još uvijek pate pod nasleđenim teretom atavizma. Među našim intelektualcima, koji su savremeno obrazovani rijetki su oni, koji su etički i socijalno vaspitani, pa čini mi se da je u tome sva tragika naša. Zbog toga oni su se ili otuđili od sredine iz koje su ponikli, ili su se iz demagoških motiva spustili na nivo mase koja je pod moralnim tutorstvom većeg dijela naše nesavremene ilmije, predrasudama daleko od stvarnosti i istine. Najbolji elemenat naše savremeno obrazovane inteligencije izgleda da je onaj, koji je ilmijanskog porijekla.

Mračnih i reakcionarnih sila koje sputavaju napredak i usporavaju kulturni razvitak muslimana, ima na pretek. Najsudbonosnija subjektivna sila koja najviše utiče na život muslimana jeste ilmija, koja im je najbliža. Među savremenom laički obrazovanom muslimanskom inteligencijom i muslimanskim masama, postoji dubok jaz i razmak od nekoliko stoljeća, tako da jedni drugima ruke pružiti ne mogu, kako to zgodno veli moj uvaženi publicistički kolega Dževad Sulejmanpašić u svojoj Socijalnoj tragiki, polemišući sa Hikmetom. Ilmija bi trebala da bude ta, koja će jaz između mase i inteligencije muslimanske premostiti i približiti ih. Među tim mnogi pripadnici naše ilmije čine sve da do toga zbliženja ne dođe. Odnosi između naše ilmije i inteligencije nisu sređeni. Prije svega oni se razilaze na samom pojmu o vjeri. Oni koji su proučavali historiju vjere uopće, prateći sve njene faze razvitka od poganskog fetišizma do najčistijeg monoteizma, morali su doći do neminovnog zaključka da je vjera radi ljudi, da je ona i postala za to da posluži njihovom društvenom životu i kulturnom napretku. Oni koji tako shvate značaj i ulogu vjere, ti moraju postati indolentni prema njenim realnim formalnostima i simbolistiki namenjenoj masi. O nekoj intimnoj saradnji između ilmije i inteligencije nemože biti ni govora sve dotle dok ilmija svoj pojam o vjeri ne pročisti u smislu da je vjera radi ljudi, i ne uvaži izvjesnu indolenciju kod inteligencije kao nužnu pojavu takog shvatanja. Među našim sugrađanima drugih vjera odnos među vjerskom i laičkom inteligencijom posve je drukčiji. Kod njih se ne zamjerava laičkoj inteligenciji ako redovito ne posjećuje crkvu i ako mrsi za vrijeme posta. To su privatni poslovi pojedinaca koji se ne pretresaju u čaršiji i za koje nije nadležan da sudi drugi osim Boga. Naša ilmija još uvijek smatra muslimane radi Islama, a ne Islam radi muslimana. Vjeronaučni izvori Islama proglašeni su sveznanjem koje je sposobno da zadovolji i moralne i materijalne potrebe muslimana. Današnja zamršena i pomućena islamska vjera kakva je do nas doprla, misli da može preporoditi svako savremeno ljudsko društvo isto onako kako je preporodila poludivlji arapski narod onda kada je bila prosta i jednostavna.

Pored ovih osnovnih pojmova na kojima se razilaze naša ilmija i inteligencija, među njima je preporno i pitanje odgoja muslimanskog podmlatka, ali o tome ću pisati drugom prilikom. Zbog svega toga kompromis i sporazum između ilmije i inteligencije onakve kakva je danas, kao između dva ravnopravna partnera apsolutno je isključen. To su dva suprotna svijeta, dva oprečna mentaliteta. Što se tiče saradnje ta je moguća samo među pravom ulemom i inteligencijom i to na užoj platformi sitnih i sporednih pitanja uz strogu podjelu rada i kompetencije. Ovdje sam spomenuo ulemu koja je vrlo rijetka među ilmijom. Samo absolventi više sudačke škole i oni koji imaju iste ili više kvalifikacije mogu doći u obzir kao ulema. Jer za razumijevanje kur'ana kao jedinog pravog izvora islamske vjere, pored temeljitog poznavanja arapskog jezika mora čovjek biti upućen i u egzaktne savremene nauke što je izuzetno rijedak slučaj među pripadnicima ilmije. Preduslov za saradnju između uleme i inteligencije na moralno-etičkom, kulturno-prosvjetnom i socijalno-privrednom pridizanju islamske zajednice koja sve niže pada i dublje propada u odnosu prema drugima, jeste prestanak njihovog međusobnog optuživanja za današnje bijedno stanje muslimana. Od toga optuživanja ne zameće se nikakvo dobro, a stvara se mnogo zala. To unosi zlobu u njihove odnose a zabunu u muslimanske mase. U svakom slučaju viša odgovornost pada na ulemu koja je starija i narodu bliža od inteligencije. Drugi preduvjet za plodniju i blagotvorniju saradnju uleme i inteligencije jeste njihovo strukovno organizovanje, disciplinovanje i podvrgavanje jednom pa makar i vještački stvorenom autoritetu ako ga inače nema. Smisla za takvo organizovanje, disciplinovanje i sistematsko javno djelovanje u opšte, kod nas nema dovoljno; kod inteligencije još manje nego kod uleme. Prije dvije godine, u sporazumu sa našim uvaženim javnim radnikom tadanjim predsjednikom činovničke nabavljačke zadruge gosp. Šemsudinom Sarajličem ja sam pokušavao osnovati jedan kub javnih i privatnih činovnika koji bi po svojim pravilima odgovarao zakonu o udruženjima a u praksi to bi bilo neko društvo činovnika muslimana koji u glavnom i sačinjavaju našu duhovnu elitu. Taj klub ispočetka nebi imao druge svrhe osim te da posluži upoznavanju društvene svijesti među činovnicima islamske vjeroispovijesti. Ali to i jest ono iz čega se rađaju ideali, smisao za organizaciju, disciplinu i autoritet; te potreba sistematskog blagotvornog djelovanja za opće dobro, u prvom redu uže konfesionalne a preko nje i šire nacionalne zajednice. U cilju osnivanja takog kluba obišao sam sva nadleštva, angažovao po jednog kolegu iz svakog, dao im prethodne instrukcije, isposlovao dozvolu nadležne vlasti i razdijelio štampana pisma.

Na prvi uži sastanak zakazan u Merhametovim prostorijama od 20 pozvanih i saglasnih kolega, koji bi imali samo da se dogovore i sazovu širu konstitucionalnu skupštinu, došli su g. Sarajlić kao privremeni predsjednik, ja kao privremeni tajnik i g. Tahmiščija kao službeni izaslanik vlasti. Naravno pokušaj je propao i akcija odložena. Isto razočaranje doživio sam i u »Reformi«, organizaciji naprednih muslimana skupa sa svojim idealističkim kolegom Sulejmanpašićem Dževadom, koji se nije mogao aklimatizirati sa svojom rođenom sredinom i zamijenio je sa Zagrebom.

O potrebi organizacije naše uleme biće dovoljno i još uvijek aktuelno ako citiram nekoliko stavova iz svoje studije o hilafetu koju sam štampao prije 10 godina. Zastupajući gledište da institucija hilafeta nije uvjetovana islamom nego konfuznim i haotičnim prilikama u koje je dospio današnji islam, zagovarao sam potrebu ponovnog uspostavljanja hilafeta ali u jednom posve novom obliku koji se bitno razlikuje od ranijeg, te između ostalog tu sam rekao i ovo:

Ono što je papa i Vatikan za katoličku vjeru, to isto treba da postane Halifa i Hilafet za islamsku.

Halifa treba da ima svoje pomoćne organe: jedan stalan koncilij, sastavljen iz najpriznatijih kapaciteta islamske vjeronauke, koji će biti delegirani iz pojedinih islamskih zemalja, i jednu strogo disciplinovanu univerzalnu organizaciju sveštenika, koja će biti centralistički uređena i Hilafetu podređena.

Izvođenje takog projekta, otešćava činjenica, što Islam ne favorizira klera kao samostalne društvene formacije, i što nepriznaje ničije neprikosnovenosti neizuzimajući ni samog Božjeg Poslanika a kamoli njegovog zamjenike Halife. Ta negacija u osnovnom načelu i ako je dobra, u praksi je pokazala loših rezultata.

Kler sam po sebi nije nikakvo zlo.. U svome početku i zametku, to je bila jedna korisna ustanova. Kler ima dosta zasluga, kojima duguje čovječanstvo. Savremena kultura i nauka, dok je bila u povoju, njegovana je klerom. Osnovu historije, geografije, astronomije, medicine, filozofije i jurisprudencije mi smo baštinili od sveštenika. Njihove ćelije negda su bile laboratori znanosti, a manastiri sanitetske stanice, sirotišta, menze i prenoćišta, u kojima su nalazili skloništa bolesnici, putnici, sirotinja i beskućnici. O takom kleru i njihovoj humanoj organizaciji i Kur'an se izražava pohvalno pa veli: »Ve džealna fi kulub-il-lezine ittebeuhu refeten ve rahme«. U četvrtom stoljeću iza Krista, kler počima da se metamorfozira. On se pretvara u mantijaštvo, a manastiri u samostane lenčina i danguba, koji žive parazitskim i sterilnim životom. Takog klera Kur'an proglašava za osudu.

»Ve rubbanijjete ibtedeuha... Fe ma reavha haka riajetiha... Fe atejne-el-lezine amenu minhum edžrehum ve kesirun minhum fasikun« i isključuje ga.

I islam ima svoje klerikalne redove (tarikate). Svoje manastire (tekije). Među ovima osobito mjesto zauzimaju Sofije. Taj red prestavljao je jednu posebnu školu, jednu akademiju, koja ima svoje specijalnu filozofsku doktrinu (Tesavuf). Po njihovoj nauci, može se zaključiti, da su oni zasnivali nešto, što bi u Islamu nadomjestilo savremenu organizaciju katoličkog klera.

Oni su postavili i nazive pojedinih organa kao: Kutub, Oavs, Evtad, Ebdal. Ali nažalost sve je to ostalo misterijom, koja nije dobila praktične primjene. Zaista je šteta što mi nismo dobili Kutuba, koji bi imao autoritet pape, Gavse koji bi uživali respekt kardinala, Ebdale, koji bi obnašali dužnost nuncija.

U pustinjama i medu primitivnim stanovnicima Afrike, tarikati i njihove tekije i danas stoje na zavidnoj visini. To su akademije za učenjake, škole za djecu, sudovi za sporove, oporavilišta za bolesnike, gostione za putnike, klubovi za politike. Sunusije i Mehdije zadaju mnogo brige kolonijalnim tiranima Evrope. U drugim krajevima islamskoga svijeta oni su se pretvorili u legla reakcije i jazbine korupcije.

Mi Muslimani, pored mnogih zala, koje smo naslijedili od svojih predaka, baštinili smo i mnoga dobra. Ali te vrijedne tekovine mi nismo znali da iskoristimo. Sve to mi smo upropastili i bankrotirali tako da nam nitko ne žirira kredita. Mi smo imali dosta bogatu filozofiju, ali je nismo znali sistematizirati i učiniti bar kao grčku, da bi mogla postati predmetom redovite nastave.

Tu brigu mi smo prepustili protivnicima Islama, a ostali prepirući se oko Istibrata i Istindžata.

Kršćanska nauka nije se bavila pravnim pitanjima. Svoje pravne konstitucije, crkva je pozajmia od Rimljana i skupa sa vjerom nametnula ih Evropi da postanu osnovom savremene kulture.

Islam pak skupa za vjerskim sadrži i pravnih odredaba. Pravnici Islama, sve pravne pojmove obradili su do utančine i kodificirali ih tako, da bi sa malom preradom mogli poslužiti kao izvrsno socijalno zakonodavstvo.

Eto, radi toga potreban je jedan sveislamski kongres, koji bi učinio kraj vjerskoj anarhiji muslimana, postavljanjem jedne vrhovne duhovne vlasti sa svim potrebnim organima, koja će moći i umjeti da uspostavi red u Islamu i da nas spasi od nekih neznalica, koji rukovode njime, izdajući se za samozvane našljednike božijih poslanika. (El ulemau veresetul enbija)...

Ovo što vrijedi za hilafat i kler u širem vrijedi i za našu ilmiju u užem smislu. Danas je ukinut onaj hilafat koji nije ništa ni

vrijedio i pitanje je hoće li ikad biti uspostavljen drugi, koji bi bio vrijedniji. Mjesto halife i hilafeta kod nas postoji reis-ulema i vrhovno vjersko starješinstvo. Kao prvu i najhitniju mjeru trebalo bi proglasiti Kur'an jedinim izvorom Islama, obstrahirajući i učinivši fakultativnim sve ostale sporedne u koliko stoje u saglasnosti sa Kur'anom kao što su Hadis, Idžma i Kijas, te se za sva pitanja vjerske prirode obraćati iznavno na Kur'an. Time bi se otvorila vrata idžihada i oslobodila naša ulema iz mračne tamnice robovanja nezgodnog položaja mukalida, gdje je bila zatočena i degredirana samovoljom i nezakonitom odlukom samozvanih mudžtehida. Druga najhitnija mjera bila bi ta, da se smjesta izda dobar prevod Kur'ana na našem jeziku, te da se iz naše vjeronaučne nastave isključe arapska slova i zamjene latinskim uz dodatak nekih koja bi odgovarala onim arapskim glasovima kakvih u našem jeziku neima.

Eto to su moje glavne misli u pitanju ilmije i inteligencije. Te misli ja iznosim pred objektivnu javnost našu sa molbom da se pažljivo pročitaju i krivo ne shvate. U opravdanom revoltu duše svoje, u pojačanju osjetljivosti srca svoga koje uvijek prati hladnu misao moju koja zbog toga izgleda buntovna, ako sam na adresu jedne i druge strane upotrebio težak izraz i uputio oštar prekor neka mi se ne zamjeri. Ja ne optužujem nikog. Ja sam samo konstatovao neke mane koje opažam kod onih među koje i sam spadam. Za te mane mi nismo krivi sami. Svi mi ispaštamo grijehe atavizma i krivog odgoja o kojem ću pisati drugom prilikom. Ističući te mane teško da ćemo moći ispraviti sami sebe, ali možemo ih otkloniti od budućih pokoljenja naših, a i to je dobitak. Proces evolucije i usavršavanja zbiva se na taj način što se ispravlja ono što se je pokazalo da nevalja. Ja znam da mi svi nismo jednaki, da u redovima ilmije i inteligencije ima časnih iznimaka i utješljivih pojava. Ali opšta je bilansa pasivna. Ističući tu pasivnu stranu želim dati potstreka da poradimo na ispunjavanju one aktivne. Mišljenja sam da će mo se najlakše i najbrže sporazumiti ako se ne budemo ulagivali jedni drugim, i ako budemo otvoreno i iskreno razgovarali. Licemjerstvo i hipokrizija je najveća smetnja dobrim i prijateljskim odnosima među ljudima.

Sarajevo, 25. ramazana 1354.

E. Bulbulović.

Ur. — Dajući mjesta ovome članku ističemo da imade izvjesnih stvari u kojima se načelno ne slažemo, ali kako je ovo općenito jedna dobra stvar koju ne smije ni jedna strana loše shvatiti, dajemo joj mjesta u želji da se ovo pitanje uputi pravim putem.

Ako pomažete svoj jedini sedmični muslimanski list činite uslugu svojoj zajednici i omogućujete da se ovaj list što bolje razvije i tako učini još većih usluga vjerskom, kulturnom i privrednom podizanju nas muslimana.

Jesi li podmirio pretplatu?

Halifa Hazreti Ebu-Bekir
(Nastavak.)

Zatim se digne Ebu-Bekir, pa pošto zahvali Bogu, rekne:

»Zaista je Bog poslao Muhammeda alejhisselama kao Svog poslanika ljudima i da upućuje svoj narod na pravi put, da obožavaju Boga i da Njega samog slave. Njegov se narod prije njegova dolaska klanjao mnogim bogovima i idolima, misleći da će idoli zaštititi i da mu mogu mnogo koristiti. To su bili lijepo isklesani kameni kipovi i glatko istesani komadi drveta. Sjetite se kuranskih riječi koje kažu: »Vi ste obožavali mjesto Allaha paklensko gorivo« i »Oni su mjesto Allaha obožavali stvari koje im nijesu mogle koristiti a ni štete nanijeti« i »Mi ih obožavamo i klanjamo se (kipovima) samo da bi se Bogu približili«. Arapima je bilo teško da napuste vjeru svojih otaca, pa je Bog odlikovao prve muhadžire i oni su priznali Božjeg Poslanika i vjerovali su ga. Podnosili su sve nevolje od svog naroda i trpili su. Njihovi suplemenici su ih ponižavali i lažugonili. Čitav se svijet bio protiv njih digao. Ali oni nijesu ustuknuli, niti su se prestrašili i ako ih je vrlo malo bilo, snosili su sve nevolje koje im je udruženi neprijatelj nanosio. Oni su prvi na zemlji počeli obožavati jedinog Boga. Prvi su vjerovali u Boga i u Njegova poslanika. Muhadžiri su prvi pomagači Božjeg Poslanika, oni pripadaju njegovom rodu i plemenu i oni imaju najviše prava da poslije njega uzmu vlast u svoje ruke. Muhadžirima se mogu suprotstaviti samo nasilnici.

A vi, zbore ensarijski, ko može poreći vašu vrijednost i velike usluge, koje ste učinili Islamu. Bog je od vas zadovoljan i učinio vas je pomagačima Svoje vjere i Svoga Poslanika koji je vama doselio. Iza prvih muhadžira nema niko viših zasluga za Islam niti zaslužuje viši položaj od vas ensarija. Naša je vlast, a vi ste naši doglavnici i savjetnici, bez vašeg savjeta nećemo ništa učiniti, niti ćemo bez vas ikakav posao izvršiti«.

Iz ovoga govora Ebu-Bekirova vidi se da on hoće da istakne naročitu vrijednost muhadžira, koji su prvi vjerovali u Božjeg Poslanika i odazvali mu se. Ovo je jedna činjenica kojoj se mora odati najveće poštovanje, ali iz toga se ne može stvoriti zaključak da to daje potpuno pravo na hilafet i da je to uvjet najveće podobnosti za zauzimanje toga položaja, jer je bilo i ranije naroda i plemena koja su se isticala svojom dobrotom a među njima nije bila onih koji bi bili podobni da preuzmu vlast u svoje ruke. Osim toga pitanje hilafeta i vlasti spada u prava čitavog naroda a ne izvjesnih grupa. Narod koga hoće postavlja na taj položaj, jer će on sam iskusiti plodove svoga izbora, pa bili oni dobri ili hrđavi. Kuran izričito kaže da se ove stvari moraju uređivati međusobnim savjetovanjem i zdogovovorom, pa prema tome pitanje izbora halife treba prepustiti narodu, da on sebi bira svoje zastupnike koji će izabrati halifu prema običajima i zakonima koje je sebi sam narod postavio.

Točna je činjenica da izvjesne dinastije u nekoliko pokoljena mogu dati velike ljude sa velikim vladalačkim sposobnostima, ali nakon izvjesnog vremena po zakonima razvitka nastupa stadij degeneracije i više se ne može naći genijalnih ljudi upravljača, koji bi nanijeli savršeno i sa puno snage voditi državne i narodne poslove. Prema tome je posve jasno da se hilafet kao opće narodna ustanova ne može ograničiti na izvjesne grupe i porodice.

(Nastavit će se.)

Pogana jezičina
(Crtica.)

Upao mi je odmah u oči. Odudarao je od ostalih nečim prkosnim i buntovnim, što mu se žarilo u očima. I ruke duge i mršave sa pocjepanim rukama mahale su na sve strane kao da prijete.

Pazarni je dan u kasabi, pa je ranom zorom pred našom općinom sakupljena gomila ljudi zajedno sa stokom, natovarenim konjima, sepetima, vrećama i kantama. Čekaju svi strpljivo, da izvade stočne pasoše i uplate propisnu taksu. Odmiče vrijeme, a njima se žuri, da što prije stignu na pazar i da očekuju mušterije. Žagore i buncaju u njedra. Nije im pravo, što općinski bilježnik još spava i ne pokazuje volju da bi ustao. Šta više, poručuju im, da će on ustati, kad njemu bude volja, a ne kad oni hoće.

Svima im se nešto teško uspinje uz gušu, škaklji ih ta nepravedna bezobzirnost, ali ćute. Tek prošapću po koju glasniju:

— Što ga ovo nema? Zakasnićemo, pa kad se trgovci podmire, onda ti čekaj do sudnjega dana.

Ali Sejfo Sefer ne ćuti. Sve više klimata svojim uznemirenim rukama, glas mu se piskutljiv cijepa i privlači pažnju. Kroz iskrpljene pelengaće mu proviruju pomodrele bedre od jesenske hladnoće ranog jutra. Vidi se na njemu, da je sa svim svojim dokusurio, osim one mršave junice, što je grčevito drži za pruzu. Njegove riječi pune nekog jetkog prigovora, izazivaju kod prisutnih bojažljiv smijeh i neku pritajenu radost.

— Čekaj ti sirotinjo, dok se gospodin bilježnik ispava, pa da ti onda dade pasoš da prodaš i da platiš tog istog efendiju, što se gore izvalio u svome gospodluku. Vala ga Sejfo više neće tražiti, već ako ne počnem prodavati djecu. Mogu zar za ovu šarulju da uzmem ličnu da se objesim. Više i nemam ništa!

— Sad će on, sad, što si se razvikao, — prigovaraju mu neki.

— Sadi ti, koliko hoćeš! On će, kaže, doći kad bude njemu volja. A ti Halile poruči svome vijećniku Hasanagi nek Resim efendij ćati povisi na dvije hiljade ajluka, pošto mu je kaže malo, jer ima velikog posla. Tako je, brate, kazo kad su rezali budžet... Već kad se braniš...

Posmatrao sam ga u tom njegovom gnjevu. Čudno je to i kobno, kad se i u onog našeg mirnog seljaka useli prkosni bunt. To znači, da je već došlo do granice, to znači, nema više straha, nema zaziranja od vlasti i snage, nema obazrivosti, jer bijeda je svojim pohlepnim prstima razderala sve one stege pokornosti, te je nestalo usbenčavanja i pokuljao i uzvitlao se bijes i revolt.

Mislio sam ipak, da će se Sejfo umiriti, jer vidim da je i Rasim efendija ustao i prošao kroz gomilu sa dostojanstvom, otvorio vrata kancelarije i počeo pojedince da zove i izdaje pasoše. Razumljivo, držao se svoga reda, prijatelje naprijed, pa zatim ostale, neznatnije. Nijesam poznavao imovinsko stanje pojedinaca, ali sam primijetio da idu naprijed oni s boljim gunjima i šalvarama, a poslije oni otrcaniji. Nesvjesno sam svrstao u glavi taj red i vidio buntovnog Sejfa kako klimata rukama posljednji u redu.

Osjetio je to i on i zato je ljutito uzmahnuo i nakostrešen počeo opet da viče i da galami.

— Da je sreća, po što nije, mi bi već davno bili u kasabi. A ovako, ko zna hoće li ova moja šarulja doći na red? Zatim on šeretski potapša jednog pred sobom.

— Hajde, hajde, Juso! Tebe je, brate, red, jer ja mislim nije za džaba ona poluoka rakije, što našem efendiji odnese juče, a? I tu Sejfo namignu okom na njega, a drugim na vrata na kojima je upravo stajao bilježnik i slušao ove uvredljive riječi.

— Šta ti, Sejfo, brbljaš, koješta, a?

— Ne brbljam ja, no govorim, Rasim efendija! Pri ovom odgovoru, njegova se šija otegnu, a pesnice čvrsto stisnuše.

— Ja ću tebi već prikratiti jezik, jesi li čuo?

— Nemoj ga kratiti, no mi ga potpuno iščupaj. Bar ću manje jesti! Smijeh prigušen nasta, a Rasim efendija pocrvenje i zaprijeti mu:

— Imaću ja tebe u vidu, neka znaš!

— Da hoćeš, ja! Nećeš meni se čini ni u vidu, ni u pameti. Da ste me imali u vidu, ne bi ja dovde doćero da posljeđuje june prodajem, a u kući mi četvoro gladne i gole djece!...

I Sejfo Sefer tog dana bi posljednji zabilježen u registar stočnih pasoša.

* * *

Poslije nisam imao prilike da ga vidim i zaboravio sam na njega. Ta mi se je prilika pružila tek poslije nekoliko mjeseci...

Snijeg je već bio omazao planinske zaravni i prignječio šumu, da je ona postala čudno tiha. Kitina se duboko pogela pod bijelim teretom, pa čovjek kad ide prtinom, niz utrtu šumsku stazu, mora da se pogne. zanijemljen pred veličanstvenom ljepotom tih hodnika. Dolje je ispod šume selo. Dim se dostojanstveno diže iz šćućurenih i pritajenih kuća, priljepljenih za zemlju kao pečurke.

Išao sam putem, a jedri snijeg je škripao pod obućom. Mislio sam o svemu i svačemu, pa i o toj širokoj, beskrajnoj bjelini, koja treperi i donosi radost bogatoj djeci, a bezobrazno se zavlači svojom hladnoćom ispod otpalih zakrpa golotrbušne dječice. U tim mislima već sam se spuštao niz seoski ugnječeni drum.

Lavež pasa me trgnuo. Neko je daleko više sela vabio i hakao, a glas mu je s onu stranu gromoglasno odjekivao. I zvono na stoci zvučno je zaklepetalo. Pred prvom kućom, malom potleušicom, sjekao je drva Sejfo. Pozdravio sam ga. Ponudio mi je, da se svratim i ogrijem. Bilo je prilično hladno.

— Hodi, efendija, svrati malo, da otpočineš! Imam vatre, ako ništa drugo. Samo pazi i sagni se, jer su mi vrata nekako i previše visoka.

Ušao sam. Na ognjištu je buktala vatra. Oko vatre jedno do drugog, s nogama u lugu, u samoj košuljici, skupilo se sve četvoro djece. Najstarijem moglo je biti sedam do osam godina.

Lica su im, prema vatri izgledala nekako pepeljaste boje, a trbuščići naduti, otekli, a velikim, plavim i nabreklim venama. Oči sjajne, djetinjski lijepe i tople.

Kada sam ušao jače su se akupila i bojažljivo privukla noge.

Sjeo sam na tronožak prema ognjištu i nadnio ruke nad vatru.

— Skupite se skotovi, što ste se tu iskeketili? Zar vas nije sramota? Da mi ih hoće država kupiti prodo bi ih sve s komada na komad po banku! Pri tom najmlađa djevojčica sa strahom zažmuri očima, strpa ruke u usta i stade da ih gloda.

— Eto, efendija, četvoro ih je za jedan komad hljeba! — ko uzgred otpoče Sejfo. Majka im, čini mi se ko za inad meni, umrije proljetos, od suhe, a ja ostadoh da tavorim i da ih dižem na noge. Gojim ih znaš, sa suhim ljebom, da bi se razrasli. Šta ćeš? Ne mogu ih ko prve mačiće pobacati u rijeku... Moram da im nekako nedam da pokrepaju.

Najgore mi je za odjevanje. Eto, svako ima po jednu košuljicu, pa kad hoću da ih operem, skinem il i oni onako ko žabice čuče goli oko ognjišta. Zagrnem ih ponjavom, da mi ne ozebu. I tako čekaju, dok im se dronjci ne osuše.

— A kako to općina ne vodi brigu? Zbilja, sjetih se da ga upitam, ti meni se čini nijesi nekako dobro stao kod njih?

— E, šta ćeš, imam ti ja nekako preveliku i poganu jezičinu. Ne mogu kad vidim neku nepravdu, da otrpim, pa da me ubiješ. Lupnem ja koješta, pa po svom vratu. Pa nikad kod njih smiren. Eto, najzad jednu godinu predo sam bio molbu na onu lednice pod selom. Ko, velim, siromah sam, daće mi. Nikome to ne smeta. Ja bih ono nekako iskrčio, prekopao, ubacio nešto sjemena, pa šta Bog da i godina. Ali ne lezi đavole, predo na to isto molbu i Šaćir Mujković. Bogme, imućniji od mene. Više zemlje, nešto i hajvana. Uredio čovjek, pa on i dobio. Mene odbili. Kažu nijesam im ima dvije godine platio prirez. I nijesam, jer čime da platim. Dolazili da me plijene, ali džaba. Nekako u svojoj mržnji čisto mi krivo bilo, što nijesu imali šta da dignu. A ja sam se ko za inad. iako teška srca, goropadno nasmijao, otvorio vrata i koliko mi grlo može zavikao i zaurlao: »Eto plijenite!« A ova moja prazna pušara zaorila se, i ovo četvoro siročadi zavrištalo i zaplakalo od straha.

I opet mi neki dan šejtan ne dade mira, već upitah glavara, kad je pošao na nalog, hoće li to na kravljaču? Idem, kaže, u općinu. Pa to ti je kravljača, velim mu ja, jer tu i muzu, kako znaju. I evo mi za to pozivke.

Sejfo je vadi iz njedara. Pozivka radi saslušanja zbog klevete i uvrede.

— Ja, ja, uvrijedio ja njih i oni će me sigurno zatvoriti. A što se ja nemam kome da žalim kad me svak vrijeđa, i oni i život i sav svijet. Ili se, efendija, meni se čini sirotinja i ne može uvrijedti, a?

Ostavo sam ga bez odgovora, jer sam vidio kako su mu se dvije bistre suze objesile niz trepavice.

Spremao sam se da idem.

— Žao mi je eto, efendija, što ne imadoh kahve da popijemo, lijepo me je stid.

— Nije to ni potrebno, odgovorio sam mu, samo tek nešto da reknem.

* * *

Žao je i meni, pomislio sam, što je ova pričica istinita, a i stid me je, što je to tako.

Šukrija Pandžo.

Našim

MUŠTERIJAMA!

Ostali smo vjerni svome obećanju da ćemo opravdati Vaše povjerenje koje smo uživali

VAŠE POVJERENJE

cjenimo više nego sve ostale udobnosti koje nam današnji duh vremena pruža; to povjerenje

ZA NAS JE PONOS

i zato ćemo i nadalje raditi na tome da Vas obujemo još bolje, savršenije i još jeftinije

NAŠIM RADOM

želimo da koristimo našoj mušteriji, našim saradnicima i poslovnim prijateljima; jednom riječju, želimo da

SLUŽIMO NARODU

Sretna nova

GODINA!

Bata

Vlasnik i urednik: Hafiz Muhamed Pandža. — Plativo i utuživo u Sarajevu. — Za »Novu Tiskaru« Vrček i drug: Stjepan Vrček.